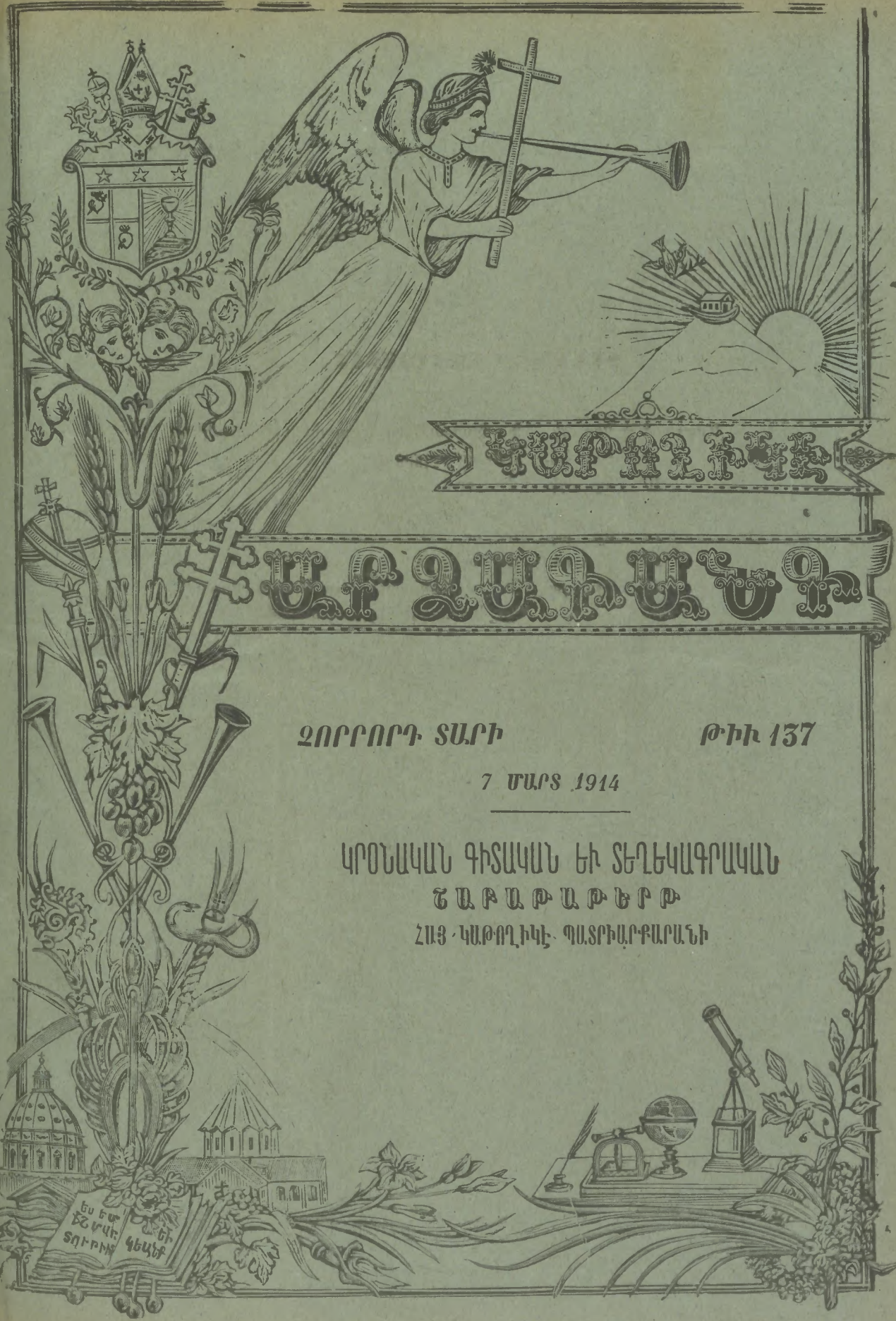

ՀԱՅԻՐԱՅԻՆ ԴԱՐԱՆ

ԱՐԱՐԱՆԻ ԴԱՐԱՆ

ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 137

7 ՄԱՐՏ 1914

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԵՍ ԵՐ
ԵՆՐԱՆ
ՏՊԻՐԻ

ՏՕՆԱՑՈՅՑ

Մարտ	8	†	Կիր. զկ.	Գ. Բառասնորդաց պահոց: Անառակին:
	9		Բշ. դձ.	ԺԵ. or աղցից:
	10		Գշ. ղկ.	ԺԶ. or »
	11		Դշ. ամ.	ԺԷ. or »
	12		Եշ. ակ.	ԺԸ. or »
	13		Ուր. բձ.	ԺԹ. or »
	14		Շք. բկ.	Ի. or Մեծ-Պահոց: Եւ Սրբոյն Յովնան- նու Երուսաղեմայ Հայրապետին :

ԿԱԹՈՂՈՍԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԴՐԱԿԱՆ
ՇԱԲԱՆԹ-ԱԹԵՐԹ

Զորրորդ տարի ⑦ 7 Մարտ 1914 ⑦ Թիւ 137

«Մերական Քառանայապետն Պիոս Ժ. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Արձագանգ շաբաթերը շա-
բունակէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կա-
սարել, ի բարգաւաճանս կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնատուութեան համար
Մերական Հայրն սրտազին կ'օրհնէ յիշեալ Շաբաթաբերը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ կարդ. Մերի սէլ Վալի, առ Ամեն. Տ. Պօլսո Պետրոս Ժ.Բ. Թերզեան, Հայ-Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ
23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քուտմարաւ:

ԴԵՊՐԵՐ ԵՒ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ

Գ.

ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ

Ամօթխածութեան, համեստութեան թըշ-
նամիններն, որոնք աւանդ բազմացած են և
զիրենք նոր քաղաքականացման հեղինակներ
կը կարծեն, կ'արդարացնեն ըսածնին մար-
դուն ծագումը անասնոց հետ չլիթելով, ու-
րոնցմէ, կ'ըսէ Engels, չի կրնար անջատուիլ
մարդը, նուազ կամ աւելի անասանք ըլլալու
տարբերութիւն մը կայ միայն անասնութեան
եւ մարդկութեան մէջ: Այս սկզբունքով չեմ
զարմանար որ զգայականութիւնը՝ վերին օ-
րհնք մը ըլլայ, ինչպէս կ'ուզէ նիւթապաշտ բա-
րոյականը, մարդու սանձարձակ գործելուն,

որ բնական ընտրողութեան (sélection natu-
relle) բերմամբ պէտք է հիմն ըլլայ ամուսնու-
թեան եւ որուն հետեւանօք սեռային հաւ-
ցի միակ լուծումը պիտի ըլլայ՝ ապագայ ըն-
կերութեան մէջ, ազատ սերը: Եւ դաստիա-
րակութեան գործոյն մէջեւ պիտի վստաւի
մերկութեան դեմ ամօքը, որ գեղեցկութեան
զգացումը կը բքացնէ մանաւանդ մարդկա-
յին մարմնոյ դիմաց, որ ճիշդագոյն ամենա-
փառաւոր արտայայտման է (Stern). ասոր
համար պէտք է երկսեռ ընել զպրոցները,
երկսեռ դաստիարակութիւնը, զոր աւելի ա-
զատ և զգայական վերին օրէնքին յարմար
ընելու համար՝ հարկ պիտի ըլլայ ջնջել ըզ-
գեսաներն ալ, ինչպէս կ'ըսէ Պէպէլ¹: — Կա-
րելի՞ է ասկից աւելի ստորնացնել մարդուն

¹ Մեր ուղգին մէջ ալ այս տգեղ սկզբունքներն
աւանդ, դաստիարակութեան, նորոգեւութեան ոյժ.
մեթօթիւնը կը գծեն պարզ և ո՛րքան աւելի կը գործ.

արժանապատուութիւնը՝ Հեթանոսը՝ Կիկերոնի բերնով՝ Կ'ողբար որ չէր գտներ իր մէջ կասարեալ մարդը եւ զայն միայն կը յսէր նկարագրուած փիլիսոփաներու տեսութիւններով։ Եւ հեթանոսին համար այդ ենթադրական մարդը պիտի ըլլար այն, որ իւր ստորին զգայական մասին պիտի իջնէր անպէս, ինչպէս արդար հայր մը իւր բարի ողորդ (Կիկ. Խն. Տուսկ. Բ. 12. 51)։ Իսկ հիմայ որ քրիստոնէութիւնը ո'չ մէկ, այլ հազարաւոր օրինակներ ընծայած է այդ կատարեալ մարդէն, նիւթապաշտ վերանորոգիչներ(?) մարդկային ընկերութեան՝ կ'ուզեն դառնալ հեթանոսութեան օրերուն, վասն զի իրենց համար անվիճելի է մարդու անասնական ծագումը։

Չի կարծուի թէ նիւթերնէս շեղեցանք այս խորհրդածութիւններով։ ո'չ. բարւոյն հանդէպ ազատութեան վերաբերումներու հիմնական սկզբունքներն են որ կը քաղենք եւ անոնց դէմ կը յիշեցնենք մոլորեալ ազատականութեան ցնորքներն, որպէս զի դիւրին ըլլայ որոշել թէ որ մէկը բանաւոր է եւ ցուցնել միանգամայն թէ զարգացումի անուամբ, արդի քաղաքականացման պատրուակաւ հրապարակ նետուած եւ յաճախ գործադրուած դաստիարակութեան, ամուսնութեան մասին արմատական անկրօններու ծրարութիւնը, ո'ւսկից ծագում առած են։ Նիւթապաշտութիւնն՝ խղճելով մարդուն յոյսերն ապագայ կենսոց վրայ՝ կը վերցնէ բարւոյ եւ չարի խտրութիւնը։ հետեւաբար մարդկային կամքի ինքնիշխանութիւնը, պատասխանա-

տուութեան եւ արժանեաց խթաններն՝ չարէ զգուշանալու, առ բարին յառաջանալու։ Մարդը նիւթ կ'ընէ, որ իրմէ անկախ օրէնքներու մը հոսանքին ձգուած՝ անկարող կ'ըլլայ ո' եւ է բարոյական գործի։ Վասն զի այս պարագային անոր հոգեկան գործունէութիւնը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ բացատրութիւն մը իր զգայարանաց. ասով մարմնապաշտութիւնը, ամենակտի անամօթութիւններն կ'առաքինանան։ Եւ ինչո՞ւ համար այսպէս չըլլայ, անգամ մը որ մարդն ուրիշ բան չնկատուի բայց եթէ նիւթի բարձրագոյն աստիճանի ծաւալումն երկրաբնակ տեսակներու յեղաշրջման մէջ, եւ որ հետեւաբար ազատութեամբ չի գործեր, այլ բնագոյնի հարկին տակ։ մարդկային կամքը այն ատեն, Լուստրի ըսածին պէս, կ'ըլլայ ձի մը, որուն վրայ կը ձիավարէ սասանան։ մարդ-կենդանի եղած, մարդ-նիւթը, եւ սա մարդ-մեքենայ մը, որ միւս բոլոր մեքենաներէն կը տարբերի անիւ մը աւելի ունենալուն համար, խիղճը եւ գիտակցութիւնը, եւ ասոր վերին օրէնք են իր միտումներն։ Ահա ազատութեան անուամբ ինչպէս ամենադառն ու անվայել գերութեան, ստրկացման, անասնացման, թանձրացման վիճակը կը պատրաստուի մարդկութեան արդի նիւթապաշտ ու անկրօն ազատարարներու կողմանէ։

Մենք ուղիղ բանականութեան միւղ սորվեցուցած գեղեցկութեան զաղափարէն իջանք տեսնելու մոլորեալ բանականութեան հակադրած տգեղութիւնը, որ զմարդը կը ստորնացնէ մինչեւ անասնութիւն, մինչեւ գարշութեանց տիղմը։ որպէս զի տեսնենք թէ ո'ր մէկը կ'ապահովէ եւ կ'ազատէ մարդկային ազատութիւնը։ Յայտնապէս ուղեցինք մենք բարոյական գեղեցկութեան վրայ սեւեռել աչքերնիս եւ անոր մէջ ազնուացած տեսնել նոյն իսկ նիւթական գեղեցկութիւնը, հակառակ մարմնապաշտներու ըրածին, որ նիւթական գեղեցկութեան տիղմին մէջ բարոյական գեղեցկութիւնը թաղել կ'ուզեն։ Կ'արժէ որ քիչ մըն ալ հետապնդենք մեր տեսութեան հետեւէն։ Ճիշտպէս մարմնոյ գեղեցկութիւնը, կ'ըսէ Կիկերոն, անդամներու յար-

ծին։ — Արդէն ինչ է laïque բառած դաստիարակութիւնը, որ արտաքսած է բարուց աւանդական զգուշութիւններն։ նիւթապաշտ եւ մարմնասէր հագեցանութեան մը գործադրութիւնն է, որ զարգացումի, ճաշակի, քաղաքականացման անուններով կը զգեստուարէ ամենացած գգայնափրութիւն եւ վաւարտ կրքեր։ — Ինչ է արդի նորաձեւութեան հիմնական ուղեգիծն. արտաքին հագուստի վրայ ալ ներքին մեքէլութիւնը ցայտեցնել, մարմնասիր տկար սեռին, ինչ որ շատ անգամ երբեմն գեղեցիկ ըսուած սեռն կը տգեղացնէ։ — Իսկ տպագրութիւնը, աւա՞ղ, որքան կը խնկարէ այս շարժումներուն՝ գեղարուեստի պատրուակաւ։

մար գուգադրութեամբ կը գրաւէ մեր աչեան եւ անոր ամեն մասանց համաշափութեամբ կը զուարեացնէ, նոյնպէս բարուց մեջ ինչ որ վայելուչ է, հաճոյական կ'ըլլայ կենակցողներու, ամեն խօսքերու եւ գործոց կարգաւորութեամբ, ներդաւանակութեամբ եւ չափաւորութեամբ» (յդ. Պշտ. Ա. 28): Այս իմաստով գեղեցկութիւնը առաքինութիւն է, կ'ըսէ հրեշտակային Վարդապետը, վասն զի հոգեկան գեղեցկութիւնը յայտն կը կայանայ, որ մարդուն կենցաղն ու գործը համաշափ ըլլայ բանականութեան հոգեկան պայծառութեանը: Արդ մեր գործոց այս ներդաւանակութիւնը առաքինութիւն կ'ըսուի, որ բանականութեան զեկով մարդկային ամէն բան կը կառավարէ և կ'ուզէ: Ահա այս իմաստով է որ Ս. Սգոստիոսն առաքինութիւնը կ'անուանէ բանաւոր գեղեցկութիւն (Հմտ. 2-2. Խ. 143. յ. 2): Եւ իրաւամբ. վասն զի լսեցինք Կիկերոնի բերնէն թէ գեղեցիկն վայելուչ ալ կ'ըսուի, և վայելուչն այն է մեզ համար, որ կը պատշաճի մարդու անասուններէ վեր ունեցած գերազանցութեան: Այդ գերազանցութիւնն է անսխալ եւ անմահ հոգւոյ մը բանականութիւնն, որ եղած չէ սողոսկելու համար չեանաքարչ պղծութեանց մէջ, այլ վերանալու համար գէպի ակնադբիւրն բարւոյն և գեղեցիկին: Երբ ուրեմն մեր գործքերն կը համապատասխանեն ու կը պատշաճին երկնագէտ բանականութեան՝ կ'ըլլան գեղեցիկ, վայելուչ, բարի, առաքինի: Ըստ այսմ կարելի չէ «վայելուչը բարիէն բաժնել, վասնզի ինչ որ կը վայլէ՝ բարի է, եւ ինչ որ բարի է կը վայլէ» (յդ. Պտշ. Ա. 27. Կիկերոն): Ուրեմն ի՞նչ է բարութիւն. բարոյական գեղեցկութիւն, մարդկային բանաւոր կամքի պահանջն է հակառակ շարին, հակառակ աշխարհային ստորնայնցիչ հրապոյրներու, հակառակ երկրաքարչ ամէն կապտումներու: Ի՞նչ էր աշատութիւն. ճիշդ այդ բանաւոր կամքի ինքնորոշ շարժումն էր առ բարին. ուրեմն աշատութեան բնական ուղղութիւնն է բարին, առանց որոյ մարդու կամքը չի կրնար շարժիլ, որ ըսել է ազատութիւն չունենալը:

(Ճարտնակելի)

ՅԻՍՈՒՍ ԲՐԻՍՏՈՍ (*)

Ա. Լ. Թ. Ը. Ն. Ը. Գ. Ա. Պ.

Յիսուս Բրիստոս եալընըզ Բէնտի Բէնտիսինի

Ալլահ Էվլասը Բէսմիյէ Էքմէտի

Իլլա Ալլահա խաւս օլաւ մուհապէթի օե խաթէի

Շիմտիյէ գատար սէօյլէնիլէնլէրտէն անլաշըլըրը իւզըէ, Յիսուս Բրիստոս եալընըզ քէնտի քէնտիսինի Ալլահն Էվլասը Բէսմիյէ Էքմէտի, Ալլահա մախսուս օլան Թաղիմ, Թէքրիմ վէ ինթիրամը տա Թալէպ Էյլէմիշ տիր: Պու մէթալիպի արասընտա պիր Թանէ վար ալը քի օնը իպրամ վէ խարար իլէ Թալէպ Էյլէմիշ, միւքէմմէլ տէրէճէտէ օնա տէպթէս օլմուշ վէ պու Թալէպի Յիսուսը եէկեանէ պիր սուրէթլէ Թէրսիմ Էյլէմիշ տիր: Պու Թալէպ Էյիսուսըն ինսանլարտան խթէմիշ օլտուլը օ սուկուն, երւքսէք, միւսթապիլ վէ գահրամանանէ մուհապէթի տիր քի, սատէճէ պու մուհապէթի Թալէպ իթմէք ֆիքրի գարշըսընտա, օնը Թալէպ իտէնիս հէր տիրլիւ երւքսէքլիքլէրին ֆէվքինստ ալլահանի պիր երւքսէքլիքլէ մալիք օլտուլընը կէօրմէմէք վէ պունը իսթէմմէյէ ճէսարէթ Էթմիշ օլտուլը իշուն, օ մէհապէթէ տէպթէս պուլընտըլընա Թէաճճիւպ իթմէք գապլլ օլամալ, Վէ պու խարիպ իւլ աստէ վիւճուս հագգընտա պանս օլընտըլը վապըթ, ինսանի ապլըն աճիպ գալտըլը կիպի, օ ինսանլարըն մէհապէթիսի իսթէտիյի վապըթտա, ինսանլար Թարաֆընտան մարուզ գալաճալը ասալէթի, իսթէտիյի մէհապէթիս պէօյիւքլիւյիւ նիսպէթիստէ օնլարտան պուլըլ ու ասալէթ կէօրէճէյիսի տէ Էվլէլինտէն բէյլամպէրլիքլէ խապէր վէրիյօր: Վէ տէտիյի տէ հալֆիէն կէլիւլ չըքըյօր: Այսի վապըթտա հէմ սէլիլիյօր վէ հէմ խօրլանըլըյօր, հէմ քէնտիսէ Թարընըյօրլար վէ հէմ տէ երւքլիւնէ Թիւքլիւլիւյօրլար. ճիսնէթէ գատար քէնտիսինի սէլէնլէր վար օլտուլը կիպը, Թէհէվլիւր վէ զալապ բատտէսինստէ քէնտիսէ պուլըլ Էտէնլէր տէ մէվճուս տըր: Շիմտիյէ գատար կիւզէրսն օլան

(*) Տես Թիւ 133, էջ 143

օն տօգուղ ասրլար պու մհնապպէթ վէ ա-
տավէթի նէ թախֆիֆ էտէպիւմիշ վէ նէ տէ
պիր մանա վէրէպիւմիշ տիրլէր: Եւ՝ Յիսուս
իղթիտարմ տաիրէսինտէ սէնին ալլահլըղընը
արամաղա գալզըմըշըմ, էվվէլ էմիրտէ խա-
ֆիֆ վէ նիմ գաբալը պիր բէրտէ արգասըն-
տան կէօրիւր կիպի սէնին ինսանի սուրէթի-
նին արասընտան, օնըն քէշֆ օլունսըղընը
միւշահէտէ էյլէրիմ: Փապաթ շիմոի արթըզ
օնըն չիւլէլէր նէշը իթտիլինի կէօրիւրում
զանն էտիյօրմ: Պուլուլար զայիլ օլմուշ,
ասիւման սաֆ, աֆիթապ տա բարլայօր. սէ-
նին Ալլահլըղընըն աֆիթապը տըր միւրատըմ,
եւ՝ Յիսուս, պիրազ տա պիզէ եարտըմ էյլէ
քի սանա գարշը էլիմիզտէ գալան սօն չա-
րէմիզի, եանի պիլ իլթիզամ կէօզ գաբաթ-
լարըմըզը էնտիրէրէք շէմսի միւնիթէ: Ճէյ
կիւնէշ սէնի կէօրմէյօրմ տէմէյի սօն պիր
սիլահ հալինտէ գուլլանմայալըմ:

Պու թարիխին էսնայը թահրիրինտէ, Յի-
սուսըն սէվիլմէք, գալպլէրի ճէլպ իթմէք,
օնլարըն իւզէրինէ իհրազը մուպաֆֆարիյէթ
էյլէմէք եօլունտա քի ֆիթրինի իֆատէ էթ-
միշ օլտուղը պաշլըճա քէթթէլէրի հիքիայէ
էթմիշիզ: Մուռն պու եօլտաքի արզու վէ
թալէպինտէ իւշ շէյ կէօրիւրում քի, պիր
արայա կէլէճէք օլուրդարսա ինսան հիսսի-
յաթլարընըն թարիխինտէ պի էմսալ պիր
մէնզարէ թէշթիլ իտէրլէր:

Պիրինճիսի, Յիսուսըն հեքիս թարաֆըն-
տան սէվիլմէք իսթէմէսի տիր: Եազըզ, պիզ
պազը քիմսէլէրին մէհապպէթինէ մազհար օլ-
մագ իչուն նէ՝ գատար զահմէթ չէքիյօրուղ,
եւ հէր քէս թարաֆընտան սէվիլմէք թէ-
սավվուրընտա պուլընմագ պիզիմ իչուն գա-
պիլ մի տիր: Հէմ քիմ պուռնա թէսատտի էյ-
լէմիշ տիր: Հիշ պիր քիմսէ, մէզհէպլէրէ
միւլէսսիս օլանլար պիլէ պուռնը խայալլարըն-
տան կէշիրէմէմիշ տիրլէր: Հէմ սատաէթլի
օլմագ իչուն հէր քէստէն սէվիլմէյէ իհթի-
յաճըմըզ վսմը մը: Չօճուգլըղըմըզտա, պիր
բէտէր, պիր վալիտէ նազարը ալթընտա հա-
յաթա պէս ու միւպաշէրէթ էյլէյօր, պիզիմ
իլէ պէրապէր օյնահան, պազըրըշան պիրա-
տէր վէ հէմշիրէլէրլէ մուհաթ պուլուռնույօ-

րըզ, վէ եիւրէքլէրիմիզին սատաէթէ օլան
արզուսընա ուզուն միւտտէթ պու գատարը
քեաֆի օլույօր: Սօնրա պիրազ պէօյիւտի-
յիւմիւզտէ, շէպապէթ արգատաշլարըմըզ ա-
րասընտա թապիաթլարը թապիաթըմըզա,
միզաճլարը միզաճըմըզա մուվաֆըզ պազը
տօսթլար արայօրըզ, վէ պիր տանէ պուլ-
տուղըմըզտա, քէնտիմիզի պախթիյար ատտ
էյլէրիզ: Տահա սօնրա, շու հէմ տիրի վէ հէմ
ճիտտի օլան սիննիմիզին տէվրէսինէ գատէմ
պասըպ տա, օ վաղթա գատար պիզի մէ-
սուտ վէ մահզուղ էյլէյէն ճազիպէլէր արթըզ
քիֆայէթ էտէմէյինճէ, քէնտի քէնտիմիզէ
տէտիյիմիզ նէ՝ տիր, պիր կիւն պիր էվիմ,
սաքին թէմիզ պիր օճաղըմ վէ պազը տօսթ-
լարըմ օլաճագ, վէ Ալլահ միւսաատէ էտիպ
տէ նէճիզ, ալի, սատըզ պիր գալպէտէ թէ-
սատիւֆ էյլէրսէմ, սատաէթիմ իչուն պու
գատարը էլվէրիւր: Պու ճիւմէյէ մալիք օ-
լունտու մը, ֆիլհապիգա, ֆուրթուռալար
կէլէ պիլիւր, ինսանի իշլէրին աղըրըզը պա-
շըմըզը էյէ պիլիւր, ֆազաթ պիզի էզէմէզ,
չիւնքի պիր մէշճամըզ վար, պիր իսթինատ-
կեհաշըմըզ վար տըր: Իշթէ ինսանըն եիւրէ-
յի, օնա զսնի զանի նուր լաղըմ, պօլ պօլ
իհթիշամ կէրէք վէ վասի պիր սատաէթէ
իհթիեաճ վար տըր, հալպու քի մէհապպէթին
պիր տամասընը պուլտու մը, օ գատարը
քեաֆի տիր: Պինաէն ալէյ, Յիսուս Բրիս-
տոսըն ֆարզը սուրէթտէ տիւնհայա տախիլ
օլմասընը վէ հեքիս թարաֆընտան սէվիլմէք
իսթէր օլտուղընը պէյան էթմէսինի կէօրիւն-
ճէ, զաթէն ինսանտա տէրին պիր թէաճ-
ճիւպ հուսուլա կէլմէմէք գապիլ տէյիլ տիր:

Մա մաֆիյի տահա պու պիր շէյ տէյիլ
տիր: Յիսուս Բրիստոս հալընըզ հեքիստէն
սէվիլմէյի իսթէմէյօր, իլլա հէր պիր ֆէրտին
տէ հեքիս ճէյսհն իւսթիւն օլմագ իւզրէ քէն-
տիսինի սէվմէսինի տէ իսթէյօր, օնուն իս-
թէտիյի մէհապպէթ էն գալի, էն ճէօմէրտ
պիր մուհապէթ տիր: Ինսանը հուզուգաթը
նէֆոսնիյէտէն վազ կէշիրէն, հաթթա պազը
սըրալարտա գանըլլա շէհատէթ էթմէյէ գա-
տար իլէրի կիտէն պիր մէհապպէթ թալէպ
էտիյօր: Ամմա պէն նէ՝ տէյօրմ, օնըն ար-

զու էթտիյի մէհապպէթ , ինսանըն սայիր հէր մէհապպէթինէ թէֆէվվիւզ էտէն պիր մէհապպէթ տիր :

Պարզ իտէլիմ քի , սէն հէնուզ չօճուզ արն , բէտէր վէ վալիտէնի սէվէր վէ ծնլարա պէ'զլի իհթիրամ իտէրսին , Փագաթ նի'չուն չօճուզ ոքն տէյօրում , բէտէր վէ վալիտէսինի թալիմ , թէքրիմ էյլէմէյէն պիր եաշ վա'ր մը տըր : Հաթթա զանն էտէրսին քի պիզ սիննէն թէրագզը իտիպ տէ , էպէվէյնիմիզին միւհթէրէմ պաշլարը իւզէրինտէ սէնէլէրին աղըրըղը տա արթտըզճա , վէ ծնլարը զայիպ էտէպիլմէք իհթիրամի թէզաեիւտ էյլէտիքճէ , ծնլարա գարշը օլան հիսսիյաթը ֆէրզէնտանէմիզ պէօիւր , պէօիւր տէ ատէթա պիր բէրէսթիշ հայինի իւլըր : Պինաէն ալէյհ , շէքը ու շիւպհէ իսթէմէզ քի բէտէր վէ վալիտէմիզի էզ ճան ու տիլ սէվէր վէ հապպարընտա հէր տիւրիւ մէասիրի իհթիրամքարիյի իպրազ էյլէրիզ : Պագաթ իշթէ պիրի վար տըր քի բէտէրինտէն , վալիտէնտէն զիյատէ սէվիլմէք իսթէր , վէ պունը իսթէյէն Յիսուս Բրիտոս տըր . «Բէսէր վէ վալիթէսիճի պէնճէն զիյասէ սէվէն պունա յայրզ սէյիլ սիւր» :
(Մապաշի վար)

ՏԵԱՌՆ ԿՈՄԻՏԱՍԱՅ ԳԱՀԱՆԱՅԻՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆՑԻՈՑ

ՈՐՔ ՅԱՐԵԱՆ Ի ՎԵՐԱՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԻԻՐԵԱՆՑ
ԵՒ ՀԱՆԻՆ ԶՆԱ Ի ԳԱՀՆ ՎԱՍՆ ՄՈՒՑԹՈՒՆ
ՈՐ ԵՒ ՍՊԱՆԻՆ ԶՆԱ

(Շար.)

Արդ մեք դարձցուք ի մնացեալ պատմութիւնս : Քանզի իբրեւ ելին ի քաղաքէս զօրքն այլազգեաց եզին զայմախամ ի Ստամպուլ զՀասան փաշայն որ էր ի Շէհ-բէզուլ ի փաշայութիւն . և Ղարապայրամ ոմն Գափուճի պաշի հրամանաւ թագաւորին գնացեալ էր առնուլ զզլուխ սորա : Իսկ սուրա ծանուցեալ եսպան զնա . և ինքն փախաւ առ պարսս մարաց և ապրեցաւ : Իսկ ի ժամանակի վրդովման յանկարծ յայտնեցաւ աստ և միաբանեցաւ ընդ նոսա , որ և զայմախամ իսկ եղեւ : Յետ այսարիկ զկնի չըման զօրացն ի յԱդրիանուպոլիս , օր ըստ օրէ

գային ժամանէին գունդ գունդ եղեալ զօրք ի յԱսիոյ իբրեւ զսաստիկ շիթս յանձրեւաց և անցանէին Րումէլի : Բայց յոմանց եկելոց զօրացն ոչ տային թոյլ առ անցանել ընդ Ռումէլի և ոչ յիստամպուլ , այլ հրամայէին նստել յԱսկուտարն : Եւ մինչդեռ տակալին եկելոց ճանապարհորդացն ի յԱնդրիանուպոլսէ և ընդ մտանելն ի քաղաքս , պահապանք դրանց քաղաքիս կալեալ զնոսա տանէին առ Սէկպան պաշի քաղաքիս , և նա հարցանէր զնոսա թէ ուստի՞ գայք և կամ առ յո՞ երթայք , և ի նոցանէ զոմանս արձակէին խաղաղութեամբ և զոմանս արգելուին ի կալանս , և յառաջ քան զգնալ զօրացն ի յէտրէնէ՝ որոնեցին ի քաղաքս զքաղուժ տեղիս զմթերեալ գանձս յապարանս և ի տունս Մուֆթուն և համախոհից նորին , որք աստ և անդ թաղեալք էին : Հարցանէին և գտանէին զտեղիսն և պեղեալ զերկիր հանէին զոսկիս և արծաթս արկեղամբք և քսակօք ի յանձանօթ և ի ծածուկ տեղեաց ի միջոյ մեծամեծ մզկիթաց , ի խանէրաց , ի պէզեստէնից , ի պալատներաց , նաև ի ներքոյ պարտիզաց զրախտից և բուրաստանեաց զօղեցեալք և թագուցեալք : Այլեւ յայտնի ի պահեստ տուեալ զզրամս և զըողակս պէսպէսս , բերէին ինքեանք պահօղին և տային զնոսա վասն երկիւղի զօրացն : Քանզի մուհէտիկն գոչէր հանապազ ի քաղաքս եթէ՝ վա՛յ այնմիկ առն որ ի պահեալ զինչս մուֆթուն թագուցանիցէ և ոչ բերցէ ի յայտ , և թէ յետ երից աւուրց յայտնեցի՝ այն ակամայ՝ և ոչ կամաւ պահողին զապրանս նորա ևս յափշտակեցեն և և զտեարսն սպանցեն . այսպէս ծանիք և մի թագուցանէք : Վասն այնորիկ ամենայն ոք ինքնայօժար կամօք գային եւ ցուցանէին զինչս Մուֆթուն , գոնէ զի զինքեանս ապրեցուցեն և զվնասս մի՛ կրեցեն : Արդ զօրքն Ստամպուլոցնոց յուլիսի քսան և ինն ի ճանապարհ ելեալք և ժամանեալ ի Պապակոչեցեալ տեղին Օգոստոսի ամսոյ տան , երեքշաբթի օր , և բանակեցան անդ :

Եւ թագաւորն ժողովեալ զզօրս իւր իբրեւ զարս երեք հարիւր հազար , այլեւ վէ-

զիրն եւ եէնիչէրեաց աղայն եւ Քեանեայ պէկն, թէֆտէրտարն եւ այլք մեծամեծք զօրօքն իւրեանց ելեալ յէտրէնու եւ ճակատեցան ընդդէմ սոցա, եւ թագաւորն զկնի սոցա բանակեցաւ իւրովք զօրօքն որպէս օրէն է յառաջմէ:

Եւ Չալըղ Ահմէտ աղայն՝ զդեսպանս առաքեաց առ նոսա ասելով, եթէ մեք ոչ եկաք զի զսուրս քարշեսցուք ձեզ, իսկ եթէ դուք կամիք զի զմեզ սուր մաշել, ապա երկու ձեռք վասն միոյ գլխոյ կան պատրաստ. եւ նոքա ոչ լուան զայս՝ այլ ընդդէմ կային: Քանզի թագաւորն հրամայեաց Եէնիչարեաց աղային՝ զի Եէնիչէրիքն զմէթէրիզ առնեն¹, որ եւ հրամայեաց իոցոյ զմէթէրիզ առնել: Իսկ Եէնիչէրիքն պատճառելով ասեն թէ ցերեկս տօթ է եւ շող, ոչ կարեմք բրել զերկիր, այլ ի գիշերիս բրեսցուք եւ առցուք զմէթէրիզ: Իբրեւ յերեկոյացաւ եւ խաւարն թանձրացաւ գիշերին, Եէնիչէրիքն զսորհուրդ առեալ որք ի կողմն թագաւորին էին՝ ի մէջ գիշերին յանկարծ սկսան զթուֆէնկս իւրեանց ձգել՝ աստ է անդ, մանաւանդ ի կողմն թագաւորին արկանէին առաւել, եւ ի ձայնէ թուֆէնկիցն յարձակելոց՝ զամենայն զվայրսն որոտմամբ հնչեցոյց: Եւ ապա միաբանութեամբ ամենեքեան զաղաղակ բարձին զոչելով Ալլահ, Ալլահ, ասելով թէ անա Ստամպուլիք կոխեցին զբանակս մեր եւ յայսրմ աղաղակէ եւ ի ձայնէ թուֆէնկիցն վրդովեցաւ բանակն ամենայն որ ի կողման թագաւորին էին. քանզի գիշեր էր եւ ոչ կարէին զիրան ստուգապէս գիտել, եւ խռովեալ խառնակեալ աղմկեցան ամենեքեան. վասն որոյ զահի հարեալ թագաւորն փութացաւ եւ ի փախուստ զառնայր ի յէտրէնէ ի պալատն իւր: Եւ իբրեւ տեսին վէզիրն եւ աղայն եւ այլ մեծամեծք զփախուստ թագաւորին, ապա փախստն եւ նոքա, թողեալ զզէնս, զկահս եւ զկարասիս իւրեանց լիք. եւ հապճեպ փութացեալ փախստն եւ ծածկեցին զինքեանս իբրեւ զգողս. եւ ոչ

մնաց ի նոցանէ ի բանակն այր եւ ոչ մի: Իսկ Եէնիչէրիքն որ զխաբէռութիւնս արարին շեշտակի զաւետաւորս առաքեցին առ Նիշանճի Ահմէտ փաշայ վէզիրն, եւ առ Չալըղ Ահմէտ աղայն, եւ ինքեանք արշաւեցին ի բանակս փախչելոցն. եւ իբրեւ լուան սոքա զփախչիւն նոցա յառաջխաղացեալ մտին ի բանակս նոցա, եւ տեսին զվրանս նոցա լի ամենեւին կահիւք եւ կարասիւք, եւ յաւարի հարին զնոսա, այսինքն զարծաթս եւ զոսկիս կապուտ կողոպուտ արարին: Իսկ փախստական թագաւորն իբրեւ եմուտ ի պալատն իւր՝ եւ ասաց ցեղբայրն թէ Եկ եղբայր եւ ժառանգեա՛ զզահս մեր թագաւորական, քանզի այսուհետեւ քո է թագաւորութիւնս: Ասէ փոքր եղբայրն, միթէ եւ ես յիմա՛ր իցեմ իբրեւ զքեզ, որ քո բանիւզ նստիցիմ ի գահ. զի ի վաղիւն յորժամ զօրքն եկեացեն, զիս եւս իջուցեն ի գահէ, եւ լինիցիմ ծաղր իբրեւ զքեզ: Եւ ոչ նստաւ:

Իսկ ի լուսանալ չորեքշաբաթի սուաւօտուն Օգոստոսի միտասան, արշաւեալ զօրացն Ստամպուլցոց մտին ի յլեւորիսնուսօլիս, եւ եղին ի գահն արքայական զՍուլթան Ահմէտն, եւ առացին. Կեցցէ՛ արքայ. եւ զՍուլթան Մուսթաֆան եղին ի զաֆէս²:

Եւ իբրեւ նստուցին զնոր թագաւորն ի գահն՝ նոյն ժամայն խնդրեցին ի նմանէ զՄուֆթին, եւ նա ետ զհրովարտակ, ասելով թէ բերէք զփափազն զայն զի տեսից զնա, քանզի ունիմ հարցմունք ինչ ի նմանէ, եւ սոռեալ զհրովարտակն փութացան զօրք բազումք ի Ռումէլի եւ գտին զնա որ անդառտական չրջիւր, եւ պատահեալ նմա ի Տիմիթօգայու կողմն եւ կալեալ զնա՝ բերին յէտրէնէ կարի խայտառակութեամբ, եւ եղին ի լսանս Եէնիչարեաց աղային, զինքն եւ զորդիսն, եւ բազումք գնացեալ յերեսս նորա նախատէին եւ անարգէին, եւ այսպանելով ծաղր առնէին եւ ապա անտի հանեալ տարեալ ի զնտանն հասարակաց եւ իջուցին ի Դանլի զուլի: Բայց նոր թագաւորն զթուզ-

¹ Մերեքիս, պատնէշ յօրինել:

² Հրացան պարպել:

¹ Դաճէս, վանդակ:

սրն¹ իւր ի տուր հանեալ իբր թէ ի Ստամ-
պոլ երթիցէ։ Սակայն զօրքն յետս դարձու-
ցին զթուղս թագաւորին, եւ թագաւորն
կոչեալ զզօրսն հարցանէր թէ վասն է՞ր դար-
ձուցիք զթուղս իմ յետս։ Ասացին զօրքն .
վասն զի զճուղուս խնդրեմք։ Ասաց թագա-
ւորն . յետ երկից աւուրց տացից զճուղուսն
ձեր . եւ այնպէս արար որպէս ասացն։ Եւ
մինչդեռ կայր Մուֆթին ի Ղանլի զուլին եւ
որդիքն իւր ընդ նմա, յորոյ զպէսպէս եւ
զանազան զկոտորանս եւ զչարչարանս տային
եւ խախտեալ զպարանոցսն եւ զամենայն
յօդուածս ոտիցն եւ ձեռացն, եւ արջառաջ-
լիւք հարկանելով պահանջէին զգանձս, եւ
նոքա ողբալով ուրանային ամենեւին, եւ
զբազում աւուրս զբազում չարչարանս կրը-
եալ, աղաղակէր եւ կական բարձեալ լայր
յորոյ արտաւառք, եւ աղաչէր գողանիճան ա-
սելով թէ, Խնայեցէք ի ձերութիւնս իմ, եւ
ներեցէք զի Ուլէման եմ եւ էհլի քիթապ .
Իսկ նոքա եւս առաւել զայրացեալք՝ խստա-
ցուցանէին զլլկանս եւ զկոտորանս ի վերայ
նորա բազում հայհոյութեամբ ասելով, թէ
յիշեա՛ զի ո՛րքան զմայրս լացուցեր, եւ որ-
չափ անիրաւութեամբ զինչս եւ զգանձս ժո-
ղովեցեր։ Եւ եղեւ զի յաւուր միում յոմանց
մեծամեծաց զխահ պատրաստեալ թագաւո-
րին նորոյ, այսինքն անուշահամ նէֆէս² կե-
րակուրս եւ մատուցին նմա։ Իսկ նոր թա-
գաւորն ի կերակրէ անտի զմասն ինչ առաք-
եաց եղբօրն իւրոյ Սուլթան Մուսթաֆային .
եւ իբրեւ տարին զկերակուրն՝ ասէ Սուլթան
Մուսթաֆայն ցայրն որ զկերակուրն երբ .
Ձի՛ առաքէ զայս ինձ եղբայրն իմ. եթէ
զկամս իմ հաճել կամիցի, ապա ազատեցէ
զՀօճայն իմ. եւ յոյժ ստիպեաց զխահաբերն
այրն գնալ եւ ասել զայս եղբօրն իւրոյ։ Եւ

նա գնացեալ ասաց Սուլթան Ահմէտին ըստ
ըզձանաց եղբօրն . թէ եղբայր քո երէց զայս
ինչ խնդրէ ի քէն, ասելով թէ՝ «Չսող մի գիր
ո՛չ ուսաւ ի նմանէ, ո՛չ ապաքէն ուսուցիչ
եւ Հօճայ մեր է, զիա՛րդ ոչ ջանայ արձակել
զնա ի կապանացն»։ Իբրեւ լուաւ զայս Սուլ-
թան Ահմէտն, ասացեալ յեղբօրէ իւրմէ՝ առ-
ժամայն հրամայեաց եւ ետ զհրովարտակ զի
վաղվաղակի սպանցեն զնա։

(Շարունակելի)

ՄԷԹՈՏԻՍԹ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՊԱՇՏՅՈՆԵՒԻ ՄԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՔՈՑ ՆԿԱՏԱՄԲ

Անցեալները Ամերիկայի մէջ Մէթոսիսթ
կոչուած բողոքական քարոզիչ մը բնաբան
գրաւ սա խօսքերը . «Պիտի վերագառնա՛նք
Քրիստոսի . եթէ ոչ Անոր, հապա որո՞ւ»։

Պետոս Առաքելոյն խօսքն էր գրեթէ
(Յովհ. 2. 68) . «Տէ՛ր, որո՞ւ պիտի երթանք .
Դու յաւիտենական կեանքի խօսքեր ունիս»։

Բեռնասացը գիտելով թէ ա՛յն է ներկայիս
ընդհանուր հառաչը, ակնարկեց Քրիստոսի
ժամանակակից դպրոցներու, այս է՝ Սագու-
կեցւոց, կամ սկեպտիկներու . Փարիսեցւոց
կամ իւթապաշտներու . Ասսենեանց, կամ ճրգ-
նողներու և Քրիստոսի նմանողներուն։ Յայ-
տարարեց թէ այսօրուան դպրոցներն ալ
Քրիստոսի ատենուան պէս բաժնուած են
գործնականապէս . և անաջին երեք դպրոց-
ները՝ Քրիստոսի դպրոցին հետ համեմատու-
թեան դնելով, եզրակացուց թէ անոնք ան-
բաւական են, եւ անոնց պատկանող մարդիկ
գժգոհ եւ յոգնած, ձանձրացած են։ Եթէ ամէն
մարդիկ ուզէին դառնալ առ Յիսուս, ո՛հ,
ի՛նչպէս Անիկա իր Աստուածային կեանքը
անոնց մէջ պիտի դրոշմէր։ Նա միայն կրնայ
մարդուս սրտին փափագները գոհացնել, վասն
զի Ինք միայն ունի յաւիտենական կեանքի
խօսքերը։

Քարոզիչը կ'ըսէր նաեւ .

«Այսօրուան օրս մենք կը լսենք այնքան
դառն խժըժութիւններ՝ ժողովուրդը եկեղեցի
բերելու համար գործածուած այլեւայլ մէ-

¹ Թուղ, տեսակ մը թրքական գրօշ, որ է տէգի
մը ծայրը անցուած ձիու պոչ։ Այս նշանը հին ա-
տենները կը շնորհուէր մեծամեծ բաշտներու, որոնց
առջեւէն կը տարուէր. մինչեւ երեք հատ շնորհուած-
ներ կային (իւշ բուղլը)։ Թուղ կ'անուանուէր նաեւ
դարգմանակն իւր գլխազարդ։

² Նէֆիս, ընտիր, համադամ խորտիկներ։

Թոռներուն վրայ : Այս բանս ձեռք բերելու համար բողոքական աշխարհը գրեթէ մօտեցաւ ծայրայեղ ծիծաղելիութեան : Հանդիսատեսս եղանք Եկեղեցւոյ մէջ մոգական լապտերի ցուցադրութեան , ունկնդիր եղանք բանաստեղծական ճառախօսութիւններու : Ըսեցինք առաջնակարգ երգիչներ ու ճարտասաններ , բայց ժողովուրդը առաջուրնէ աւելի մօտ չեկաւ արքայութեան :

«Մենք աշխատեցանք՝ սպառելով ինչ որ կատարութեան սահմանները կը շօշափէր : մինչդեռ Կաթողիկէ Եկեղեցին , առանց իր կողմանէ ճիգ մը ընելու , հաւատար քայլերով յառաջացաւ իր յաղթական ճամբուն մէջ , լուծելով այդ հարցը իր նուիրապետութեան մեծ գոհունակութեամբ :

«Ի՞նչպէս յաջողեցաւ ան՝ այսչափն ընելու : Ի՞նչպէս յաջողեցաւ կիրակի օրերը , առաւօտ կանուխէն իր եկեղեցին լեցնելու բազմութեամբ : Բազմութեամբ մը , կ'ըսեմ , որ նախընթաց երեկոյ այնքան ուշ գացած էր անկողին : Ի՞նչպէս յաջողեցաւ ան կիրակի առաւօտ լեցնելու ճամբաները քրիստոնեայ հաւատացեալներով , մինչդեռ բողոքական աշխարհը մշիկ մշիկ կը քնանայ :

«Դիտեմ տրուած մեկնութիւններուն քսնի մը հատը , որոնք սակայն բան մը չեն մեկնիր : Մեկնութիւններէն մէկն այն է թէ՝ Կաթողիկէ Եկեղեցին միայն տգէտ մարդիկներ կը պարունակէ : Բայց մի'թէ այն Եկեղեցւոյ մէջ չենք տեսներ՝ աշխարհահռչակ , մեծիմաստ հանճարներ որոնք ջերմեռանդ են եւ կրօնքը կը գործադրեն : Եւ եթէ ստոյգ ալ ըլլար որ Կաթողիկէ Եկեղեցին տգէտներով լեցուած ըլլայ , մի'թէ իրեն պատուարեր պիտի չըլլա՞ր տգէտ խումբերը վարելու տակ ըլլալը : Վասն զի ստոյգ է նաեւ որ քրիստոնեայ աշխարհի մէջ ամէն բողոքական պաշտօնեայ քաջ գիտէ թէ ամենադժուարին գործը տգէտ խումբերու հետ հաշտ երթալն է : Եկեղեցի մը որ կարող է իր քով ժողովելու եւ բռնելու տգէտները , մեծապէս գնահատելի կենսականութիւն մը ունի անշուշտ :

«Սակայն եւ այնպէս քննադատութիւնը ճշմարտութեան չի համապատասխաներ : Ու

րիչներ կ'ըսեն թէ Կաթողիկէ Եկեղեցին յաջողելով երկիւղ ազդել , կը յաջողի նաեւ իր եկեղեցին ժողովրդով լեցնելու : Աս մեկնութիւնը առաջինէն աւելի արժէք չունի , կըրնայ հասկցուիլ թէ այս բանս հնար ըլլայ ենթադրել մէկ սերունդի համար , բայց ո՛չ ամէն սերունդներու համար : Բոլոր այս պատճառները ոչինչ կը մեկնեն , պէտք է իրաց գաղտնիքին ներքսագոյն եւս թափանցել :

«Ճշմարիտ պատճառը որուն համար Կաթողիկէ Եկեղեցին կը յաջողի , այն է թէ , անիկա միշտ հաւատարիմ եղաւ Աստուածային յայտնութեան ամբողջացուցիչ գործոյն : Անիկա Քրիստոսի մահը իր բոլոր ջերմեռանդութեան կեդրոնն ըրած է , եւ իր բոլոր ճիգերը կը թափէ այս ամբողջին շուրջը :

«Երբ ամէն կիրակի առտու կը տեսնէք խումբ խումբ մարդիկ որ Եկեղեցի կ'երթան , կրնաք վստահ ըլլալ թէ՝ անոնք չեն երթար գեղեցիկ երգեր ու երաժշտութիւն լսելու , անոնք չեն երթար աշխարհիկ նիւթերու վըրայ ճարտարահիւս ճառ մը մտիկ ընելու : Անոնք կ'երթան Ս . Պատարասը տեսնելու : Մենք զատիկա կ'անուանենք մեր Տիրոջ ընթրիքին կատարումը : Ամէն Կաթողիկէ գլխաւորաբար առ ցործը ն յատակ ունի : Կաթողիկէ եկեղեցի մը չհասած՝ ամենէն առաջ տեսնուած բանը ո՞րն է . — Խաչը : Կաթողիկէ մը՝ եկեղեցիի մէջ նստած չնստած՝ առաջին անգամ ի՞նչ կ'ընէ . — Սուրբ Խաչի նշանը : Ինքզինքը կը խաչակնքէ : Ի՞նչ է այն բանը որուն վերջին անգամ նայիլ կու տան Կաթողիկէ հոգեվարին . — Խաչելութիւնը : Դեռ ի տղայութեան , ան եկեղեցի կը մտնէ՝ Յիսուսի մահուամբը տոգորուած . ան՝ այս աշխարհէս կը չուէ՝ իր մտածութիւնը սեւեռելով Յիսուսի մահուան :

«Այս Եկեղեցւոյն գէժ մեր սնուցած ամէն կանխակալ կարծիքներուն հակառակ , անա՛գոնէ բան մը որմէ կրնանք շատ բան սորվիլ : Եթէ այս Եկեղեցին յաջողեցաւ՝ այնքան բարձրացնելով Խաչը , ինչո՞ւ պիտի չյաջողինք մենք ալ նոյնպէս ընելով :

«Որո՞ւ պիտի երթանք , եթէ ոչ առ Քրիստոս : Ամէն բարիք անոր քով է» :

Քարոզիչը սակայն չզիտցաւ կամ չկրցաւ ըսել՝ թէ, բողոքականութեան մէջ, ուր աւելն անհատ անկախ է, ո՞րն է այն իշխանութիւնը որ պիտի տանի առ Քրիստոս, Որուն յաւիտենական կեանքի խօսքերուն գլխաւորներէն մին է՝ «Որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ»։ Բողոքականութեան մէջ չկայ Միութիւն, այլ հերձուած. հոն չկայ գլուխ, այլ պառակտում, հոն չկայ ուրեմն կեանք, այլ մահ. «Այր ի ճանապարհի իւրում մոլորեցաւ»։ Աւա՛ղ :

ԵՐԹՆԵԱՎ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՄ՝ ԳՐԲԷՆ

Գլ. 1. Ա. — Կ. ԺԺ. — Բարի կրօնաւորի մը երանակցացը վրայ :

(Շար.)

Երէ քառեպաշտօնեան կամ ընկերին օգտին հաւատ տոյրախան հոգեւոր հրահանգ մը զանց աւնուի, յիշի՞նք եւ վերջը անոր ձեռքը չեցնել :

Իսկ երէ ձանձաւանայով կամ անհոգութեան պատճառաւ դիտաւ բոլորէի, յաւակնաւ յանցապարհ կ'ըլլուի, եւ վնասը կը տուժուի :

Ձանձաւ որչափ որ կրնանք, սակայն եւ այնպէս շատ քաներուն մէջ քերել պակասութիւններէ զերծ չի պիտի ըլլանք :

Սակայն պիտի եւ միշտ որոշ քանի մը հաւատ աւաղադել, եւ մանաւանդ այն՝ քաներուն յիշմ որոնք աւելի արգելք կ'ըլլան մեզ :

Մեր արտաքին ու ներքին քաներն հաւաստապէս կը պատշիկն քննել ու կարգադրել, որովհետեւ երկուսն ալ կ'օգնեն յաւաղիւնութեան :

Ս. ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՒԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

Ս. Սահակի օրով Հայոց հայրապետանոցը եղած էր կեդրոնը ամբողջ Հայաստանի ռեալութեան. ամէնքը հոն կը գիւնէին Ս. Սահակէն իւրհուրդ եւ քաջաբերութիւն տանելու. թագաւորը ինքնին, իր աւագանիով մէկտեղ, անկէ կ'անհաճէր եւ անոր հըռ հպատակութիւնը ցոյց կու տար :

Բայց տիրանեց նախարարներէն մմանք, որ իրենց թագաւորին դէմ քէն ու դիւ կը պահէին, Պարսից Շապուհ թագաւորը՝ Խորովու դէմ գրգռեցին, ըսելով թէ անկախ Յունաց կայսեր հետ միաբանել է, եւ առանց քու հաւանութեանդ Սահակը կաթողի-

կոսական ամուր խորհրդացոյցեր է : Եւ երբ Շապուհ խորով թագաւորը Դուռը կանչեց, եւ ան յանձն շատ աւ երթալ, այն ատեն Շապուհ իր գահակից որդին Արտաշիւրը ստուար բանակով Հայաստան՝ զրկեց՝ չար նախարարաց սագրանքին համեմատ : Արտաշիւր առանց դժուարութեան բռնեց խորովը եւ շղթայաւ կապ Պարսկաստան տարաւ. եւ տեղը թագաւորը դրաւ անոր վաւաճապուհ եղբայրը. պաշտօնակի բրաւ նաեւ խորովու բարձրացուցած նախարարները եւ Սահակ կաթողիկոսը : Բայց այն միջոցին երբ Արտաշիւր, Շապուհի մեռնելէն վերջը թագաւորեց, թոյլ տուաւ որ Ս Սահակ նորէն վարէ իր պաշտօնը, որովհետեւ վերահասու եղաւ անոր առաքելութեան եւ բարեօր վարչութեան :

Այս միջոցին մեզաւ Հայոց Սպարապետ Սահակ սպարաւ. եւ Սուրբ Սահակ խնդրեց վաւաճապուհէն որ անոր տեղ Սպարապետ դուռի իր փեսան Համազասպ Մամիկոնեանը վաւաճապուհ հաւանեցաւ. բայց որովհետեւ Արտաշիւրէն կ'անհաճէր, Սուրբ Սահակ առանձին թուղթով՝ արտաշիւրին զրկեց որպէս զի այս եւ այսօրինակ մի քանի ուրիշ խնդիրներու մասին անոր հաւանութիւնը տանու :

Սուրբը երբ Պարսկաստան հասաւ մեծ սիրով ընդունուեցաւ Արքայից Արքայէն, որ տեղեկանալով անոր Պարթեւաց ցեղէն ըլլալը շատ պատուեց զանիկայ. կատարեց անոր խնդիրքը եւ մեծաշուք փառքով Հայաստան դարձուց : Արտաշիւր վաւաճապուհի նամակին պատասխանն ալ գրեց, որուն մէջ կը յիշէր որ թագուհեայ երախտքը Սահակի նախահայրը Անակին որ խորովը սպանելով՝ Սասանեանց թագաւորութեան կանգնումին մեծապէս սատարեց. կը յիշէր նաեւ մեծ բարեխորհրդիւնը Գրիգորի, որ Հայոց Տրդատ թագաւորին բժկութիւնը պարգեւեց :

Արտաշիւրի մեռնելէն վերջը թագաւորող վաւաճապուհը անոր ալ Հայոց հետ սիրով վարուեցաւ, որով Հայաստան բաւական խաղաղութիւն վայելեց, եւ Ս. Հայրապետը կրցաւ շարունակել իր հոգեւոր եւ աշխարհաշէն գործունէութիւնը : վաւաճապուհ բարեպաշտ թագաւորին ձեռնադրութեամբը նորոգեց վերաքինեց շատ եկեղեցիներ եւ վանքեր որոնք ժամանակին եւ յաւելաւ Պարսից արշաւանքներուն երեսէն տարած քանդուած էին : Ս. Հռիփսիմեանց վկայարանը նորոգելու ատեն տեսնելով թէ անոց նշխարաց տեղը չ'երեւիր, աղօթքով Աստուծոյ գիւնեց, եւ Աստուծոյ հաճեցաւ կատարել անոր խնդիրքը : Ս. Հայրապետը՝ Լուսաւորչի մասնիկով կնքուած Ս. Հռիփսիմի տապանին վրայ իր կնիքն ալ զարկաւ եւ դարձեալ առաջնաւ տեղը գիտեցից :

Նոյն ատենները Սահակի քով եկաւ իր մտերիմ եւ հոգեկցորդ բարեկամը Մաշտոց, որ Սուրբ Ներսէսի վախճանելէն վերջը քիչ մը ատեն տառապարկութիւն ըրած էր արքունի դրան մէջ եւ ապա առանձնաւաճալ ճգնաւորական կեանք կ'անցնէր : Ս. Հայրա-

պետը մեծ պատուով ընդունեցաւ Մեսրոպը և հրաման տուաւ իրեն ամէն տեղ քարոզելու։ Մեսրոպ անձնանուէր եռանդով էնքզինքը տուաւ այս անդուգական և վսեմ գործին։ Բայց շատ կը տրամէր տեանէ լով թէ հակառակ իր մեծ քանքերուն շատ քիչ արգիւնք յառաջ կու գար։ Եւ ասոր պատճառն էր Հայերէն լեզուով Ս. Գրքի և աստուածային պաշտամունքի չգոյութիւնը։ Այն տառնները եկեղեցականները ասորեբերն և յունարէն գիր և լեզու կը գործածէին եկեղեցւոյ արարողութեանց մէջ։ Ուստի ժողովուրդը բան մը չէր հասկնար անոնցմէ, եթէ մեկնոց մը չըլլար։ Ստոր համար Ս. Մեսրոպ հնարք կը փնտռէր հայերէն լեզուն գրով և դպրութեամբ օժտելու, և աստուածային գիտութիւնը մտայնորէն լեզուով տղան մէջ ծաւալելու։

Ս. ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՆ ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

(Շար.)

«Դառնալիքի կամ խորհրդոյ այս օրէնքին կամ կանոնին նպատակն էր՝ քրիստոնէութեան ամենասուրբ բաները կոռապաշտից անխորհուրդ և ստորին հետաքրքրութեան դէմ պաշտպանել, և կը տիրէր տառջին դարերու բոլոր շրջանի միջոցին, հայաժողովուրդի մտայնութեան զարգացման, մինչեւ Կոստանդնուպոլիս խաղաղութեան երջանիկ օրերը։ Բայց երբեմն բոլորովին արտաքոյ կարգի պարագաներուն համար, բացառութիւն բրած են այս օրէնքին ի մէջ այլոց, երբ Սուրբ Յուստինոս ստրպուեցաւ Անտոնիոս բարեպաշտ անուանուած կայսեր առջեւ ձայնը բարձրացնել, քրիստոնէականները ամբաստանուած սոսկալի ոճիրներէն անբասիր ընելու և պաշտպանելու համար։ Այս առթիւ գրեց իւր առաջին ջատագովականը, որուն մէջ իւր ժամանակի արարողական կանոններու մանրամասն նկարագրութիւն մը մեզի ձգեց՝ մասնաշնչելով արարողութեան զանազան մասերը, աղօթքները, Սուրբ գրոց ընթերցումը, ընծայումը, Սրբազործումը, Հաղորդութիւնը (ճաշակումը)։ Ոնցք այս վաւերագրով է որ գիտենք թէ, երկրորդ դարու Գոհութեան Խորհրդոյ արարողութիւնը, գրեթէ մեր պատարագին հաւասար բան մըն էր։

Ուրիշ թանկագին ակնարկութիւններ, ուրիշ բացայայտ ապացոյցներ խորունկ հաւատքի ի Սուրբ Խորհուրդն Հաղորդութեան կը հանդիպին, ինչպէս ամէն ոք գիտէ, Անտիոքայ Ս. Իգնատիոս Հայրապետին և Ս. Իրէնէոսի գործերուն մէջ՝ յերկրորդ դարու, Տերտուլիանոսի և Ս. Կիպրիանոսի՝ յերրորդ դարու։ Այս վկայութիւններուն կրնանք աւելցնել՝ ամենահին ծիսամատենաներուն վեկայութիւններն ալ (որոնք կը պատկանին հայաժողովուրդի ժամանակամիջոցին) եւ մարտիրոսներու վաւերական վկայաբանութիւնները, ինչպէս նաև Սրբուհւոյն Պերպետուայի հռչակաւոր վկայաբանութիւնը, Սեպտիմիոս Սեւերոսի ժամանակ։

Բայց օգէտք չէ այլ եւս ընդ երկար դանդաղիմ պատմութեան մէջ, և կ'աճապարեմ խօսելու Ս. Հաղորդութեան մինչև մեր օրերը հասած յիշատակարաններուն վրայ։

Հնադարեան յիշատակարաններն որոնց վրայ պիտի ճառեմ, ամէնն ալ առանց բացառութեան գերեզմանական (funéraire) են։ Կամ քանդակուած կամ երկաթագրչով զրծուած սրճանագրութիւններ են քրիստոնէայ գեանադամներուն շիրիմներուն վրայ, կամ հողաքարէ (tuf) ժայռերու մէջ փորուած այն ստորերկրեայ նկուղներու և մատուռներու պատերուն վրայ նկարուած որմանկարներ, և խորհրդանշական ձևերով զարդարուած մակտուր զնազաւածեւ վիմաշիրիմներ (sarcophage)։ Այս քարերուն և այս նկարներուն վրայ ընդհանրապէս կը տիրէ սլաւոնական և խորհրդաւոր լեզու, լեզու՝ որ բացայայտօրէն կ'ենթադրէ գաղտնիք մը բանային կանոնաւորուած, և որ իր մեկնութիւնը կը գտնէ հին և նոր Կաթարաններու և քրիստոնէոյ մատենագիրներու քանի մը հատուածներուն մէջ։

Սակայն եւ այնպէս բոլոր այս խորհրդանշանները մէկ գաղափարի միայն կը յանգին, որ է՝ յիշել թէ ինչպէս ննջեցեալներն կը հաւատային քրիստոնէութեան վարդապետութիւններուն և հաւատարմութեամբ կը մատչէին անոր խորհուրդներուն, և հայցել յաւիտենական խաղաղութիւն ու երջանկու-

թիւնը այն հոգեւոյ համար որոնք իրենց հաւատարմով և քրիստոնէական առաքինութեանց մարզանքներով արժանի եղան երկնաւոր ուրախութեան :

Եւ եթէ քրիստոնեայ վաղեմի արուեստին խորհրդանշ ծածկաբանութեան բնոյթը քրիստոնէութեան բոլոր հրամանակարգ վարդապետութիւնները ամենախոր գաղտնիքով մը կը քողարկէ, ևս առաւել խորհրդաւոր եւ գաղտնածածուկ է այն ամէն բանի նկատմամբ որ կը վերաբերի Ս. Հաղորդութեան, զեռածին Եկեղեցւոյ գաղտնիքներուն ամենափափուկը, որմէ կը հարկադրուէր նա հետաքննելու հեթանոսներու աշխոհմ հետաքրքրութիւնը, Ս. Խորհուրդներու ամենավսեմը, զոր՝ նոյն իսկ Յիսուսի Քրիստոսի պատուիրանին համաձայն, կը պարտէր պահել պահպանել սրբապիղծներէն :

Այս մեծ խորհրդեան խորհրդանշներէն (synbole) մէկը «Որբ» կամ որթատունկն է որ մտածել կուտայ Աւետարանի «Եւ եմ որբն Եւսուիս»-ին և Ս. Հաղորդութեան տեսակներէն մէկուն վրայ. զայն ներկայացուած կը տեսնենք Հռոմայ գեանադամաններուն ամենահին մասերուն մէջ, ինչպէս՝ Դոմիտիլայի գերեզմանատան մէջ «Փլարիանեանց վաւիթը» և «Ամպլիտոսի մատուռը» . արդ այս երկու շինուածներն առանց ո՛ր և է տարակուսի կը վերաբերին Եկեղեցւոյ առաջին դարուն :

Ինչ վերջը, այնքան հանրածանօթ եղող «Հովիւ Բաջ»ի նկարը կը ստեղծէ նոր խորհրդանշ մը՝ աւելի բացայայտօրէն վերաբերող Ս. Հաղորդութեան, այսինքն է «Կաթ», խորհրդաւոր այն կերակուրը զոր բարի հովիւը կը ջամբէ իւր ոչխարներուն . և ահա, Ս. Կալիստոսի պեանադամանին մէկ մատրան մէջ, գեղեցիկ նկար մը բարի հովուին՝ կաթի ամանով, զիւրաւ ճանաչելի սպիտակորակ գոյնէն : Եւ սուկէ շատ հեռու չեղող ուրիշ մատրան մը մ.ջ, կը տեսնենք խորհրդանշական կերակուրը՝ զրուած սեղանի մը վրայ, երկու ոչխարներու միջեւ . ամենամեծ կարեւորութիւն ունեցող խմբանկար մըն է այս . որ կը ցուցնէ մեզի Հաղորդութեան ա-

ռակ օրինակի կաթը նոյն ինքն բարի հովուին Հաղորդութեան սեղանը զոր շուրջ կը պատեն ու կը պահպանեն Քրիստոսի հաւատացեալք :

Սրբուհւոյն Պերպետուայի վկայարանութիւնը այս օրինակեալ նշանին լաւագոյն մեկնութիւնը կուտայ . ասիկա շատ թանկագին յիշատակարան մըն է քրիստոնեայ հին գրականութեան, գրուած նոյն ինքն վկայուհիին ի սկզբան անդ երրորդ դարու, մինչդեռ կը սպասէր բանալի մէջ իր չարչարանաց ժամը . հոն կը պատմէ տեսիլք մը զոր ունեցած էր քնոյ մ.ջ . խորհրդաւոր հովիւը երեւցաւ իրեն, և զինքը՝ մարտիրոսութեան պատրաստելու համար, անոր ճաշակեցուց յոյժ քաղցրահամ թանձր կաթ . զոր ինքն առաւ ջերմեռանդութեամբ . մինչ ներկայք միաբերան կ'ըսէին ծիսական բանաձեւը՝ Ամեն :

(Շարունակելի)

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ԻՐԻ ԱՐԻԻՐ մեր հօրեղանէն անհետ կ'ըլլայ, իր ճառագայթները ալ եւս ուղղակի մեզի չեն հասնիր : Բայց շատ փշերներ իր լոյսը լուսնին ամբողջ սկաւառակին կամ անոր մէկ մասին զարնուելով կ'անդրադառնայ եւ աղօտ լոյս մը կը ձգէ երկրիս վրայ : Այս աղօտ լոյսը կ'ըսուի լուսնկայ կամ լուսնացուք (clair de lune) :

Նոյնպէս լուսնի սկաւառակին այն մասը որ առեւ չի տեսնուիր, կը լուսաւորուի երկրիս արեգդէմ մակերևոյթին անդրադարձ լոյսովը, որ կ'ըսուի երկրացուք (clair de terre) : Այս երկրէս անդրադարձած լոյսին շնորհիւ է որ նոր լուսնին առաջին օրէն իսկ անոր ամբողջ սկաւառակը աղօտափայլ կը տեսնուի :

Մ. Ֆրանգ վ. Վէրի, մասնաւոր լուսնագիտով մը բազմաթիւ լուսնին այս մասին պայծառութիւնը, անոր արեգդէմ մասին պայծառութեան հետ եւ տեսաւ թէ վերջինը 1600 անգամ աւելի է առաջինէն :

ՇԻՔԱԼՈՅԻ մէջ վերջերս օրիորդներու ակումբ մը կազմուեցաւ որուն անգամուհիներուն թիւը կը հասնի հիմայ 60ի : Ակումբը իր անգամուհիներուն հետ ամուսնանալ ուղղող այրերէն կը պահանջէ գահացուցիչ պատասխաններ հետեւեալ հարցումներուն :

«Կը խոստանա՞ս կինդ նկատել իբրեւ քեզի հաւատար քաղաքական եւ ընկերական տեսակէտով, եւ ըստ այնմ ալ վարուիլ անոր հետ»:

«Վատթար ունակութիւններ ունի՞ս, օրինակի համար, աւրումը թիւնէն, ծիւղումը թիւնէն»:

«Կը խոստանա՞ս այնպէս նայիլ զսքանչիդ ինչպէս կը նայիս բոլ բուն մօրդ»:

«Կանոնաւոր կերպով եկեղեցի կ'երթա՞ս. գանձանակը ո՞րչափ կը ձգես»:

«Կը խոստանա՞ս տանը մէջ հեղահամբայր ըլլալ, եւ կերակուրի մասին կնոջդ դէմ քրթմընէններ կշտամբանքներ չընել»:

«Կը խոստանա՞ս իրիկունները տունդ անցընել»:

«Խօսք կուտա՞ս Աստուծոյ տանը պատուիրանները պահելու»:

ԱՆԳՂԻՌՑ Հնդկական գաւառներուն, Սէլլանի, եւ Պիրմանիայի մէջ կաթողիկէութիւնը օրէ օր յառաջ կ'երթայ: Այս երկիրներուն մէջ եկեղեցին ունի 9 արքեպիսկոպոս 30 եպիսկոպոս եւ 4 առաքելական կառավարիչ:

Եւրոպայի քահանայից թիւը, որ 1851ին Հնդկաստանի մէջ 190 էր, Սէլլանի մէջ՝ 34, Պիրմանիայի մէջ՝ 13, հասած էր 1911ին, Հնդկաստանի մէջ 968ի, Սէլլանի մէջ՝ 167ի, Պիրմանիայի մէջ 91ի, համապատասխան 1226: Ասոնց վրայ աւելցնելով տեղացի 1676 քահանաները, այս առաքելութեանց մէջ դործող քահանայից թիւը կ'ըլլայ միահամուռ 2902: 561 եղբայրներ եւ 2961 քույրեր թանկագին օժանդակութիւններ կ'ընծայեն այս առաքելներուն:

60 տարի առաջ Հնդկաստանի մէջ կային 750 եկեղեցի եւ մատուռ, Սէլլանի մէջ՝ 149, Պիրմանիայի մէջ՝ 7: 1911ին այս թիւերը բարձրացած էին 4914, 712ի, եւ 480ի:

Դպրոցներու մասին նոյն յառաջդիմութիւնը ցոյց կը տրուի: Ուսանողներու թիւը տասնապատուած է: 1911ին 250,400ի կը հասնէր: Ասոնք կը գտնուէին 26 ընծայարանի, 29 կրօնուսոյց դպրոցի, 17 վարժոցի, 246 երկրորդական եւ 3102 նախնական վարժարաններու մէջ:

Ամբողջ կաթողիկէներուն թիւը, որ 1851ին Հնդկաստանի մէջ 964,249էր, Սէլլանի մէջ՝ 146,320, եւ Պիրմանիայի մէջ 3000, բարձրացած էր, 1911ին, Հնդկաստանի մէջ 2,203,333ի, Սէլլանի մէջ՝ 322,168ի եւ Պիրմանիայի մէջ 88,447ի: Այս կաթողիկէները զբեթէ ամբողջ տեղացի են. օտարներուն թիւը հազիւ 5 առ հարիւր է:

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ վերջերս աւազակներու կողմէ սպաննուեցաւ Հայր Ռիշ առաքելալը: Հայր Ռիշ իր ժիպէս, Ալէն եւ թայլ եղբայրակիցներուն հետ լինշաօ դացած էր, հոն չինական նոր տարւոյն առթիւ հոգեւոր կրթութիւն մը ընելու համար:

Զրոյց կը շրջէր թէ շրջակաները աւազակներ կան: Իսոյց բնակիչները վտահեւելով Ուանկ զօրավարին վրայ, կը պատրաստուէին ըստ սովորութեան հանդիսաւորապէս կատարելու ամանորի տօնը: Սակայն իրենց վտահեւելը պարսպի ելաւ աւազակներու ջախջախիչ թիւովը, որ կը հասնէր վեց, եօթը հազարի, մինչդեռ Ուանկ հազիւ հարիւր զինուոր ունէր իր տրամադրութեան տակ:

Յունուար 25ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 4.30ին ահագին մռնչիւններ լսուեցան ամէն կողմէ, քաղաքին մէկ մասը բոցերու մէջ էր:

Յելուզակները ժամը 9.30ին Հայրերուն բնակած տունը խուժեցին եւ դրամ ու զէնք սահանքեցին: Քանի մը խօսքի փոխանակութենէ վերջը աւազակները քիչ մը հանդարտեցան: Տունը աւարեցին եւ ապա Հ. Հ. Ժիպէսը, Ալէնը եւ թայլը՝ իրենց սեղանը լուսնին քովը տարին: Հ. Ռիշը որ ամենէն ծերն էր տունը մնաց:

Աւազակներէն մէկին գլխովը շարժելով՝ Հ. Ժիպէսին թոյլ տուաւ որ վանատուն դառնայ եւ պաշտպանէ Հ. Ռիշը եթէ կարելի է: Հ. Ժիպէս եւր դարձաւ՝ եկեղեցիէն վատ՝ իրենց ամբողջ շէնքերը հրդեհի բռնուած եւ Հ. Ռիշի դիակն ալ սպրտէ: Ղին մէջ ձգուած գտաւ Ուստի դարձաւ նորէն իր երկու ընկերներուն քով. եւ երեքը միասին ելան լուսնին առջեւ, որ լուրջ պատկաւաւորու մարդ մը կ'երեւար: Լուսնին խիստ քաղաքավարութեամբ վարուեցաւ հետեւին, եւ իրենց յայտարարեց թէ ինք կաթողիկէ եկեղեցւոյ թշնամի չէ: Յաւ յայտնեց Հ. Ռիշի մահուան համար եւ հրամայեց որ կաթողիկէ եկեղեցւոյ արարողութեամբ հանդիսապէս թաղին անոր մալ մինչէ:

ԼՈՒՐՏԻ ՄԷՋ ԳՈՒՄԱՐՈՒՆԵԼԻՔ Ս.ՄԵՆՍ.ՍՈՒՐԻ ՀՍ.ՂՈՐԻ ՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԾՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻ

Գեր. Կ. Վ. Գալիկեան կը զրկէ մեզի ի հրասարակութիւն՝ քրեհին քաղաքակրթիւնը այն նամակին զոր Ս. Հաղորդութեան երեւելի քաղաքներէն Հ. Տիւրան հրասարակած է ի Պելճիսա եւ ի Գաղիսա, անոր մէջ յիշատակութիւն ընկելով Անկիւրիոյ մանուկներուն ալ այս Համաժողովներուն ի հեռուս մասնակցութիւնը, աղօթով ու մահացուցումներով, զորս Հ. Տիւրան գովասանօք կը հրասարակէ նոյն իսկ Համաժողովոյն մէջ: Ինչպէս կը տեսնուի Տիւ. Գր. նամակին մէջ, զոր նոյն Հաղորդութեան հետ Գեր. Գալիկեան Վ., այս տարուան համաժողովին համար եւս կը խնդրէ որ Անկիւրիոյ տղայք միմեկնոյն գո՛նէ հոգեւորական մասնակցութիւնը ունենան: Փափագելի էր որ ամեն քեմերու մէջ Կաթողիկէ համաշխարհեան այս գեղեցիկ գործը կատարէր:

ԽՄՐ.

1914 Յուլիս արճատ Լուրս նամ մահալլ-
սէ վագր օլահագ Ամենասուրբ Հաղորդու-
թիւն հորհուրդը պէյն էլ միլի ինքիմար ու-
մուսիսի իչին սիւպիանա խիքսպէն պի-
ղաչ սեօզ:

Սեկիլիզիւ հալսազարմ,

Սէնէի հալիւնէն էն միւհիմ տիւանէթ-
կիւսթէր վոճգուսթլարնտան պիրի, պիւա
չէք ու շիւպէն Յուլիս արնտա, Լուրտ համ
գութլու մահալլտէ վագր օլահագ, Ամենա-
սուրբ Հաղորդութիւն հորհուրդը պէյն էլ
միլի ինքիմար ումուսիսի տիր:

Ֆիլվագը, Ամենասուրբ Հաղորդութիւն
հորհուրդը իչին ինքիմար ումուսիսի թէշ-
քիլ ու թէրթիպ էթմէք ֆիքրի նէճիպի,
էվլէլ մատմաղէլ Ռամիզիէն նամ տիւանէթ-
փէրվէր գատունն գալպինտէ վիճուտա կէ-
րիպ, Լիւ շէհրի աղիղի թապիր օլընան Ֆի-
րիպեր Վերոնն ինքիմար դայրթի վէ Սէ-
կիւր համ սէրփիսգոպոուն թէշէպիւհիւ.
Ֆէալիւնէթփէրվէրանէսի սայէսինտէ մէվքիւր
Լիւ Շէհրինտէ իւք տէֆա օլարագ րէսմէն վէ
ալէնէն քիւլաա իտիլմիշ օլտըր իչին, ին-
քիմար ումուսիսի մէվքիւրն 25ինճի սէնէի
տէվրիւնէսինն Ֆրանսա էօլքէսինտէ ինքա
իտիլմէսի փէք հագլը վէ լայրըլ միւնասէ-
պաթ ճիւմէսինտէն իտի, Ֆագաթ պէօլէ
պիր զիգլթիթ խաթըրէնին 25ինճի սէնէի
տէվրիւնէսինն Ֆրանսանն հանլը շէհրինտէ
ինքա էթմէլի իտի, Ամենասուրբ Հաղորդու-
թիւն հորհուրդը ինքիմար ումուսիսի
րէսմէն թէրթիպ էտէն տիւանէթփէրվէր զէ-
վաթըն ֆիքրինտէ Լուրտ շէհրի շէհրինին
ինթիիապը գարարկիր օլտու, Լուրտ իսէ,
Ֆրանսա մէմալիքինտէն, վէ Ամենասուրբ
Հաղորդութիւն հորհուրդը զիչնէթ վէ թէ-
գահիւրաթընն սըգ սըգ վուգու պուլտըր
գութլու շէհր վէ Քրիսթիւնան ճիւհանն մէ-
տինէի ապտէսէսի վէ 25 սէնէյէ գարիպ պիր
վագթտան պէրու Հաղորդութիւն աֆիթա-
պընն հուգուրընտա քէնէնի քէնտիսինի
քիւսուֆա թապի գըլարագ, սէմալի էվլա-
սընն միւհիթէշէմ մուգաֆիթիւնէթինէ իշ-
թիրաք էթմէք իւզըն միլլէթլէրի տալէթ է-

տէն լէքէսիզ Համիլէ օլմուշ օլան Սուրբ Կոյս
Մարիամն չըլնատըլը լաթիֆ վէ տիւպէր
մահալլ տըր, Ֆիլհագիգէ, օրատա վագր օ-
լան Ամենասուրբ Հաղորդութիւն հորհուրդը
միւլալաա ալայլարընտա վէ պիլ խասա Հա-
ղորդութիւն Ալլահը Յիսուսն կիւզէրկեա-
հընտա հուսուլա կէլէն հիւսպըզ միւճիւզէ-
լէրի թաատատ էթմէք գապիլ մի տիր, Պու-
անէտէկին վուգու պուլան լճթիւմալար իչին,
Սիւպիանն տուա վէ խալըր աւէլ ինքալա
Հաղորդութիւնա հագլաշմալարըն պէն էքի-
տէն թալսիյէ էլլէտիկիմ կիպի, պու սէվ-
կիւլիւ թըֆըլարըն տախի, քէմալը աչգ ու
իշթիպաք իլէ, տալլէթլէրիմէ ինագլէթ էթ-
միշ օլտըլարընը ալէնէն սէօլլէմէքլէ քէսպի
Ֆախըր էլլէրիմ — Ճանլարըն սէլամէթինէ
տուա իլէ ետըրմ իթտիքլէրի իչին, Սուրբ
Փիլիպպոս Նէրինն, օրսու մուսլիմիքի
թէսմիյէ էթտիկի, շու կիւնահըզ թըֆըլ-
լարըն, շիմտիյէ տէկին ինքա էլլէտիքլէրի
տուա, ասարը տիւանէթ վէ մահրուսիւնէթ
վէ հէման գահրէմանի քէսրի նէֆա վէ ա-
պաշխարութիւնլարըն զիքրինի ետա էթմէք
պիր վագլիթէի միւլթիթլիլէ տիր, Մալթա-
տա չըգան սէնէ վուգու պուլան Ամենասուրբ
Հաղորդութիւն հորհուրդը ինքիմար ումու-
սիսինն թէշմինի մուվաֆֆագընէթ իչին,
Քիւլիւք Ասիատա վագր, Էնգարէ 400 զըզ
չօճուլարընն իպրագ էլլէտիքլէրի շէվզ ու
դայրէթ վէ տուա վէ մահագուցումլարը զիքր
էթմէք քիաֆի տիր, Իւշ կիւն միւլթէմա-
տիւն գուրու էքմէքտէն պաշգա շէյ եէմէ-
յէրէք, սրբութիւնա հագլաշմայա մէշգուն
օլանլար, սըգ սըգ սէմալի սօֆրատան նէ-
վալէլին օլարագ, աչգ ու իշթիւագ իլէ
տուա էթմիշլէր վէ իշ պու տուայա ծոմ վէ
փէրհիլի տախի իլալէ էթմիշլէր իտի, Պու
գատար կիւնահըզ վէ թէմիլ Եիւրէքլէրտէն
սունուլան տուա վէ նէճիպ գուրպանլարտան
սօնրա, Ամենասուրբ Հաղորդութիւն հոր-
հուրդը ինքիմար ումուսիսի իւզէրինէ թէ-
պէրրիւքաթըր րէպպանիւնէ վէ էլթաֆը սէ-
մալիւնէնին նիզուլ էտէճէկինէ քիմ թէրէտ-
տիւտ էտէպիլիլը, Իշթէ, պու էճիւտէն, պու
տէֆա, իչին ֆէվքէլատէ էհէմիւնէթինէ նա-

զարէն, Յուլիս այնտա Ամենասուրբ Հաղորդութիւն խորհուրդը Սուրբանը, Սուրբ Կոյս Մարիամըն գութլու շէնքինսէ, սիգին իւր Հաղորդութիւնընըն Ալլահը վէ պիգիմ ազիզ գուրթարընըն Յիսուսըն մուգաֆֆէ-րիեթինի թէւմին վէ ինթիշամընը թէզեիտ էթմէք իւզրէ Գաթօլիք ճիհանըն պիւ ճիւմ-լէ քիւշիւք չօճուզլարընը վէ պախուսուու Գաթօլիք Սիւպիանըն չիրքէթի ումումիեթ-սինէ մէնսուպ՝ օլ խաշակիր կէնճլէրի տուա-յա, մահացուցումա, փէրհիւքեարընը վէ պիւ-ճիւմլէ քէսրի նէֆս իճրալարընա տալէթ էթ-մէք վազիֆէսինսէ գուսուր էթմէյէճէկիմ պէտիհիաթտան իտի:

Շիրմոյէ տէկին վուզու պուլան 24 իճ-թիմաի ումումիլէրաէն հէման երկիրմի իքի-սինսէ հազրը պուլընմազ իգպալինէ նաիլ օ-լապիլտիկիմաէն սօլայը պաթիթիյար օլարըլը-մըն պէյանը իլէ, թէէմին իտէրիմ քի պուն-լարըն հէփիսի տէ պիրիպիլինտէն կիւզէլ, վէ տէյէպիլիլիմ քի, հէր վազըթ եէնի պիւր լէթաֆէթ ինզիմամըլլա պիւրի տիկէրինէ ֆա-յիգ օլմագտա պուլոււմուշ սըր: էմինիմ քի Լուրտըն իճթիմաը ումումիսի տախի պու-գապիլտէն օլաճագ սըր: Ֆագաթ, պունըն պէօյէ օլապիլմէսի, սիգին տուալէրինիլէ վէ իճրա իտէճէյինիզ քէսրի նէֆս վէ մա-հացուցումլարա վապէսթէ տիր:

Ի՛շ պաշընա էօյլէ իսէ, եա՛ թըֆըլ տօսթ-լարմ. վէ պէնիմ իշպու տալէթիմի իշիթ-տիկինիզ կիւնտէն իթիպարէն, Լուրտ իճ-թիմաը ումումիսին թէէմինի միւզաֆֆէ-րիյէթի իշին, պաշլայընը՝ տուա էթմէյէ, Հաղորդութիւնա եազլաշմայա վէ ապաշ-խարութիւն իճրալարընա: Ապաշխարութիւն ճիհէթինճէ պիգիմ էնդարէ էրմէնի Գաթօլիք գըզլարընըն իճրա էյլէտիլէրի ապաշխարու-թիւնա պիւսպիւթիւն պէնզէր օլմանըզը սի-զէ թալսիյէ էթմէյէճէյիմ. ֆագաթ պունըն իլէ պէրապէր, նէ՞ գատար մահացուցումլար վէ քէսրը նէֆսլէր իճրա էթմէք գուտրէթի-նէ մալիքսինիզ: Թաամ էսնասընտա սէվտի-յին շէյի արամամագ, պիւր մէյլէ եախօտ պիւր թաթլուտան քէնաթինի մահրում էթմէք, Բիլիսատա էթրաֆընա պագմամագ, սէօյլէ-

մէմէք, խօճալարա գօլայ իթաաթ էթմէք, ուֆագ շէյլէր իշին ալլամամագ վէ դայըր հիւմ վէ դայըրհիւմ. պունլար քէաֆի վէ վաֆի տիրլէր:

Իւմիտ էտէրիմ քի, տիկէր իճթիմալար-տա օլտուզը կիպի, պու տէֆա տախի քիւ-շիւք չօճուզլարա այիտ խուսուսի պիւր զիյ-նէթ իճրա իտիլէճէք տիր: Էկէր պիգպաթ Լուրտա կիտէմէյօր իսէնիզ, հիշ տէյիլսէ իճթիմա ազալարընա ֆիքրէն իշթիրագ իտէ-րէք, մէզքիւր իճթիմաը ումումինին խի-թամ պուլաճագը կիւն, Ամենասուրբ Հաղոր-դութիւն խորհուրդընա եազլաշընըզ, պէօյլէ իլէ ճիւմլէնիզ տէ Լիակատար Ներդուլիւ-նա հիսսէմէնտ օլուրսընըզ:

Իշպու զտէթ ուզուն մէքթուպըմա խա-թիմէ չէքմէզտէն էվլէլ, Լուրտա վազը օ-լաճագ իշպու իճթիմաը ումումինին թէրթի-պաթը վէ անըն թէէմինի մուվաֆֆագըլէթի էմրինտէ պէզլը սայ էտէն զէվաթը քիրամըն իամլէրինի պուրաճըզտա եատ էտէճէյիմ քի, օնլար իշին խուսուսի սուրէթտէ տուա ի-տէսինիզ:

Էվլէլա, Ամենասուրբ Հաղորդութիւն իճ-թիմաը ումումիլէրինի պիլխասա սէվէն վէ օնլարըն ըրասէթինի՝ քէնտի թային էյլէտի-յի պիւր Գարտինալա հասը իտէն Սըբազան Բարա հազրէթլէրի իշին, վէ իշպու վէքիլիք վալիֆէսինի տէրէօնտէ իտէճէք Գարտինալ իշին տուա էտինիզ: Քէզա իշպու իճթիմա-տա հազըր պուլընաճագ պիլճիւմլէ Գարտի-նալլար վէ Եպիսկոպոսլար իշին տուա էտի-նիզ:

Ամենասուրբ Հաղորդութիւն խորհուրդը ինթիշարը իշին թէէմինի մուվաֆֆագըլէթ էմրինտէ չայընա վէ պիլճիւմլէ իճթիմալա-րըն նազըրը ումումիսի պուլընա նամիւր եպիսկոպոսը Հէյլէն Գերապայճաղը տուա-նըզտան ապա ունուլթմայընըզ:

Գաթիւնազար, կէրէք իճթիմալարտա վէ կէրէք Բիլիսատա սէօզէ ազազ իտէճէք պիլ ումում նաթըզարէրտալլար վէ վաիլլէր ի-շին տախի տուա էտինիզ քի, օնլարըն քէ-լամը աթէշտէն օզ միսալի Ալլահ մէհապպէ-թի աթէշիլլէ եւրէքլէրի եապըն, թու-թուշտըրսըն:

Ինքնաշարժը միւրեթիւսկերին վէ մա-
հալլի Գօմիթէնին ազաւարընը տախի ու-
նուխմայընը, Պունլար՝ տէոհօհաէ էթմիշ
օլաւզլարը վազիֆէլէրին իճրաւը էմրինտէ
թէսաւիւֆ էթտիքլէրի պին միւշքիլաթ ա-
րաւընաւ, եարտըմա, բշրլա վէ գուզվէթէ
միւհթաճ օլաճազլար, զիրա Յուլիա ալընտա
Լուրտա միւթվէճճիհէն բէվան օլաճազ երւզ
պինլէրճէ էհալի արաւընաւ, ինթիզամը սագ-
լայապիլմէք բէք քօլայ իշլէրտէն տէյիլ տիր:
Կէօրիւյօրաւընը, եա՛ սէվկիլի թըֆըլա-
րըմ քի, սիզին էքէյիճէ չալըշաճազ իշինիզ
վար ալը: Զօգ չալըշընը վէ իլա մութլու-
լու Ռիէր-ժիւլիէն-էմարն տէտիլի կիպի Ա-
մինասուրը Հալորդութիւն Սորհուրդընը չա-
լըշալընընը:

Էլ վէտա, սէվկիլիւ չօճուզլար, պիւ-
թիւն երւէրէկիմտէն սիզի սէլամլար վէ ալ-
զըլարըմ:

Տօսքընը ՀԱՆՐԻ ՏԻՐԱՆ

Ֆազ. Դ. Վ. Գահվէճեան,

Յ. Գ.— Կէրէֆ զաքընըգա վէ կէրէֆ Էնգարէ չօ-
ճուզլարնա պիլխասաւ արգր քէտէֆիւրաքր խախա-
նէ էյլէրիմ քի, Մալթա ինքիմար իշին չօճուզլար չա-
լըսըսընը վէ պուլլար sui Եաեանը հալրէք սուրէք-
սէ չալըսըլար վէ ճուա էքսիլէ: Պու սէնէ, Լուրեսս
վազր օլաճազ ինքիմար ումուսի իշին սախի էմին իմ
քի մէգիւր սէվկիլիւ քըմըլլար չալըսըրաճազընը
վէ պուլլար սախի դայրէքս գուսուր էքսիլէնէլէր քի:
Իմսի, իմլիս էսէրիմ քի Յունիս ալընսա, ինրա օլընան
ճուա, ապաւիարանք վէ մահագուցուլարն մա քէ-
ճէրուաք հիքեայէսինի հալի, Բէմաճիսապըզ կիւզէ
վէ քէսէլիպալս արաւ րաքօր իրաւ էսէնէսիմիզ:

Փէքիմէն վէ էզ ճան ու քիլ, Բէնիս ժողովրդապէս-
լէրիլլէ պէրապէր Էնգարէ սիւպիանընը ալըըլար վէ
րապալիլէ Էսմէք Էսէրիմ:

ՀԱՆՐԻ ՏԻՐԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՀՈՌՄ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ.— Ս. Բահա-
նայապետը ունիւրդութիւն ընդունեցաւ Ն. Ա. Վ.
Գուրիէլմո՛ Հոհէնգոյլէնի իշխանը, Ն. Արքայական
վէհափառութիւնը իր աստիճանին վայել պատիւնե-
րով մեծարուեցաւ: Իրեն կ'ընկերանային իր հետեւորդ-
ները և Պարոն Փոն Մուէհլալի, Վատիկանի մօտ
Բրուսելոյ լիազօր պաշտօնեան:

Հոհէնգոյլէնի իշխանը ընդունելէ առաջ, Ն. Արք-
բութիւնը ունիւրդութիւն շնորհեց Թուրի արքեպիս-
կոպոս Նէկուր և Ռոսէզի եպիսկոպոս Լիկոնէ Գերա-
պոյժառներուն:

Ս. Հայրը հակառակ այս առանձնական ուն-
կընդութեանց առթած յոգնութեան, նոյն օրը ըն-
դունեցաւ նաև Փարիզի նախկին նաւիրակ Լորէնցէլի
Կարդինալը, ինչպէս նաև Սպանիոյ դեսպանը, որ իր
ընտանեաց անդամները Ս. Հոր ներկայացուց:

ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԷԱՐԱՆ — Անաւատ
Յղութեան Բերց վարչութեան տակ գտնուող Ս. Ան-
նա Որբանոցը Փետր. ամսուն մէջ իր հանգուցեալ
բարեպաշտուհի բարերաց համար 3 պատարագ և
պաշտօն մատուցանել առած է Մայր վանքի վարչ-
րան մէջ, ներկայութեամբ Որբանոցին Բերց և իրենց
որբուհի սանուհիներուն և Մայր-Տան քովակից Բերց
ու նորնծայից:

Փետր. 53ին Տիկին Մարիոնքա Զրաճեանի հոգ-
ւոյն համար:

Փետր. 27ին Տ. Լուցիքա Զոհրապետի հոգւոյն
համար:

Փետր. 28ին Տ. Սօֆի Բէքմէլեանի հոգւոյն համար:

Այս ամէն մէկ պատարագէն ու պաշտօնէն վեր-
ջը, դարձեալ նոյն բարեխիշտաւ սնոցեալներուն հոգ-
ւոց հանգստեան համար, բոլոր հասարակութեամբ
3 Հայր մեր, 3 Ողջոյն և 1 խորոց կարգացի Սաղմոսը
գուրցուած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Օս-
մանեան Համայնարանին մէջ տեղի ունեցաւ Կ.
Պոլսոյ երեսփոխաններուն ընտրութիւնը՝ Փետր. 28ին:
Բ. ընտրողներուն թիւն էր 467: Եթթիհասի ընտրե-
լիները 450 քուէ ստացան սապէս:

	Քուէ
Հաճի Շէֆիք պէյ	450
Ահմէտ Նէսիմի պէյ	418
Պետրոս Հայաճեան էֆ.	448
Օրֆանիաէս էֆ.	447
Քարաոս էֆ.	446
Իսմէթ պէյ	445
Հիւսէյին Ճահիա պէյ	444
Վիթթօր պէյ Զօրպաճըզլու	443
Խարալամպիտի էֆ.	439
Սալահ պէյ Ճիմճօզ	434
Զօհրապ էֆ.	428

Առաջին քուէն տուաւ նախկին Շէյխ-իւլ-Իլամ
Մուսա Բեազիմ էֆ.: Եպարքոս Սալիտ Հալիմփաշա
ալ իրիւ Ենի-գիւղի Բ. ընտրող անձամբ ներկայա-
ցաւ ու քուէն տուաւ: Բուէտրիութեան ետքը սե-
ղան մը արուեցաւ ներկաներուն:

Ներողութիւնը նախագահ ու նախկին Եպարքոս Սայրս փաշայ Մարտ Վին, կէս օրէն երկուք ու կէս ժամ առաջ, մեռաւ իսլական ատենէ ի վեր հիւանդ էր և ապարանքէն դուրս չէր ելլեր: Քոստ օրի շափ առաջ ինքնուէնցոյի ենթարկուելով բաւական նեղուեցաւ: Եղած դարձաններով հիւանդութիւնը բաւական մեղմացաւ, բայց քանի մը օր ետքը կրկնուեցաւ, ցնցղատապ ալ առաջ գալով, որով շատ նիհար մնաց մանաւանդ տարիքին բերմամբ: Վերջերս վիճակն աւելի ծանրացաւ և բժշկական անմիջական դարմաններն օգուտ մը չունեցան: Սայրս փաշա իր վիճակին ծանրանալը զգալով ընտանիքին կտակներ ըրաւ: Ուղեց որ զինքը թաղեն Էյուպի գերեզմանատունը, իր առաջին կնոջ և աղջկանը մօտ:

Կոյսին իմանալով Սայրս փաշայի մահը, ներքին գործոց նախարար թալէաթ պէյը կայս. պալատ հրաւիրեց, իր ներկայութեան ընդունեցաւ և հրամայեց որ Սայրս փաշայի ապարանքն երթալով իր կողմէ ցաւակցութիւն յայտնէ: Թալէաթ պէյ գործադրեց կայս. Իրատեն:

Ֆէթհի պէյ ու Սաաթք պէյ, որ Մուալլէնքը Միլիիէ միահալած օգտնաւոր Պօսէն դէպի Եգիպտոս մեկնած էին, Փետր. 28ին զոհ գացին սղանաւորական աղէտալի արկածի մը, որ տեղի ունեցաւ Իսմանկոսի և Երուսաղէմի միջեւ: Տիրէրիա լիճին մօտ: Երկու օգտնաւորները մեռած գտնուեցան հովիւներու կողմէ: Օգտնաւոր բոլորովին խորտակուած էր: Հաւանական է որ օգտնաւոր այլոս ըլլայ մօթէօսին պայթմանը հետեւանքով: Ոչ ոք ականատես եղած է արկածին:

Պատերազմական նախարարութիւնն որոշեց Կ. Պոլսոյ մէջ յիշատակարան մը և Իսմանկոսի մէջ Սալահէտտին Էյուպի գերեզմանին մօտ դամբարան մը կանգնել երկու զոհերուն համար: Բոլոր զօրաբանակները չորաբերականով մը հրաւիրուեցան հանգանակութիւն կատարելու:

Հաւատարմին քօմիթէն համակրական ուղերձ մը հրատարակեց երկու զոհերուն համար, ծոռեցանելով որ հանգանակութեան ձեռնարկուած է, որով երկու օգտնաւոր պիտի գնուի և ասունները պիտի դրուին Ֆէրիի պէյ ու Սաքի պէյ:

Կառավարութիւնը ամառն ոչալ պիտի յատկացնէ երկու զոհերուն ընտանիքներուն:

Նուրի պէյէն զատ, որ երկու օրէն Իսմանկոսէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպ ի Պէյրութ, Այսթէֆանոյէն օսմ. օգտնաւոր մը երկու շաբաթին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Եգիպտոս, Անատօլի ճամբով:

Մարտ 3ին, մոյշաքաղաքիս քաղաքական շրջանակները լուր աւելին թէ Ալպանիոյ հարաւային կողմէն զատ հիւսիսային կողմն ալ շփոթութիւններ ծագած են, որով Հռոմի եւ Վիեննայի Պաշլիքները ծախքի են: Փոխանակութիւն կը կատարեն, որպէսզի գործնական միջոցներ ձեռք առնուելու մասին առաջարկներ ընեն միւս Մեծ Տէրութեանց: Երկու շաբաթ առաջ Հռոմի դաշինքը Վիեննայի Պաշլիքին կարծիքն ուղեր է իմանալ. բայց կոմս Պէրթուլտ պատասխաններ է թէ կացութիւնը դեռ անհրաժեշտ չ'ընծայեր կարեւոր ձեռնարկ մը: Կըսուի թէ Վիեննայի Պաշլիքը նկատելով որ հարաւային Ալպանիոյ մէջ առժամեայ կառավարութիւն մը հաստատուած է և հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ ալ ժողովրդին երկու մասին միջեւ ասհարմարութիւն ծագած է, սկսեր է ծանրակշիռ նկատել կացութիւնը: Հռոմի և Վիեննայի Պաշլիքներն երբ իրենց ընելիք առաջարկներուն հիմերը պատրաստեն, միւս մեծ տէրութեանց հետ բանակցութեանց պիտի ձեռնարկեն:

Բէօլիքէ Ջալալէկի Պէրլինի թղթակիցը, որ նախկին սպայ մ'ըն է, կը հեռագրէ թէ Բուս բանակին սպառազնուները, ինչպէս նաև հինգ նոր զօրաբանակներու կազմութիւնն և Բուս բանակին ցոյց տուած բովանդակ գործունէութիւնն ուղղուած են Գերմանիոյ դէմ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դէպքեր եւ սկզբունքներ	145
Յիսուս Բրիսսու	147
Տեառն Կոմիտասայ Բանաստեղծին Ծանցումը	149
Մէրոսիսք բողոքական պատգովի մի խոսովանութիւնը	151
Եօթնակ Բրիսսոնի	153
Ս. Հաղորդութեան վարդապետութիւնը	154
Այլեւայլ	155
Լուրսի մէջ գումարուելիք Ս. Հաղորդութեան համաժողովին առթիւ	156
Տեղեկագրական	159

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԱՆՐԱՊԵՏ

ՅՈՎՀ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ԳԵՌԳ Ծ. Վ. ԹԵՐԶԻՍԵԱՆ

Տպարան Կ. Արձագանգ Շաքարաբերքի, Բերա, Պայրամ փողոց բիւ ճ, Կ. Պոլիս

ԿԻԼԻԿԻԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐԺ

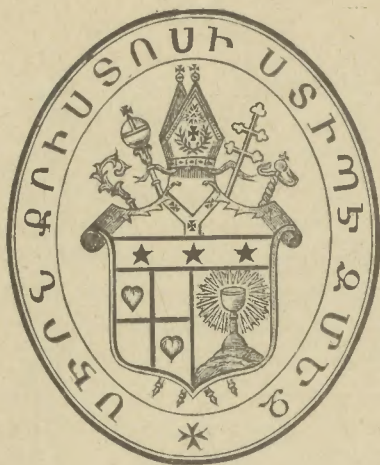
ՕՆ ԻԻՉԻԻՆՃԻԻ ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐՁԵԱՆԸՆ

ԹԱՀՐԻՐԱԹԸ ՐԱԽԱՆԷՍԻ ՏԻՐ

Զօնուգլարըն զաթոլիք թալիմ ու թերալիկսի հագգընսա

Կ. ՊՈԼԻՍ
Տպարան «Կ. ԱՐՉԱԳԱՆԳՅԻ»
1914

ՐՕՄԱ ՔԻԼԻՍԷԻ ՇԵՐԻՖԻՆՏԷՆ ԹԱՍՏԻԳ ՕԼՈՒՆՍԸՇ ՕԼԱՆ
ԷՐՄԵՆԻ ԳԱԹՕԼԻՔ
ԿԻԼԻՍԷԻԱ Կ-ՊԱՏՐԻԱՐԿԸ
ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸՆ ԳՈՒԼԸ
ՕՆ ԻԻԶԻԿՆՃԻԻ ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ

Սեվկիլի եվլասլարմըզ Քազիլէթի Վարդապետէրէ
վէ Ասուածասէր ճէմաթա սէլամ վէ թպէրրիւֆեսաթը բուհանիյէ

Յիսուս Քրիստոսա Սեվկիլի եվլասլարմըզ,

Նուր վէ իւմ ասրը թէսմիյէ օլունան շու զէմանըմըզտա, Գաթօլիք Քի-
լիսասընը պիր իւլում ու Ֆիւնըն տիւշմէնի կիպի մահքիւմ իթմէք ատէթա
պիր նապարաթ հիւքմիւնէ կէշմիշ տիր, Օնը թէրազզըյա պիր էնկէլ եէրինէ
գօյարազ, մէզհէպին էն պէօյիւք տիւշմէնլէրի, պու կիւն վար գուվվէթ-
լէրիլէ, չօճուզլարըն թալիւմ ու թէրպիյէսինի ազիզ Քիլիսանըն էլինտէն
ղասպ իթմէյէ չալըշմազտատըրլար:

Քիլիսանըն, չօճուզլարըն թալիւմ ու թէրպիյէսի իւզէրինէ պիր շէֆա-
պաթը մատէրանէ իլէ նէզարէթ իթմէք իշուն, օն տօգուզընճը վէ եիրմինճի
ասրլարը պէքլէմիշ օլմատըզը աշիքհար տըր: Խրիսթիանլըզըն պիտայէթինտէն
պէրի հէր միլլէթին թարիխինտէ կէօրիւյօրըզ քի, իւլում ու Ֆիւնընըն եա-
յըլմասընա էն զիյատէ ճէհտ էյլէյէն Գաթօլիք Քիլիսասը օլմուշտըր, Շէօլէ
քի, օ, քէնտի սէմավի կիւվէյիսինին «Պրազընըզ քի չօճուզլար պանա կէլ-
սինլէր» (Մարկ. Ժ. 14.) եօլընտաքի էմր ու թէնպիհինէ տայիմա սատըզ
պուլունարազ, հէր եէրտէ վէ հէր ասրտա, չօճուզլարըն թալիւմ ու թէրպի-
յէսինի քէնտիսի իշուն էն մուհիմմ վազիֆէլէրտէն պիրի պիւմիշտիր:

Էվվէթ, օ քիւչիւք չօճուզլաբըն, իւմ իլէ, պիլկի իլէ թէնվիր իտիլէճէք պիր ֆիքիրլէրի օլտուղը կիպի, թէրպիյէյէ միւհթաճ պիր տէ եիւրէքլէրի, իրատէթլէրի վար օլտուղըն վէ պու ճիհէթ իհմալ օլունաճագ օլուրսա, օնլարըն ինսանը քեամիլ օլմայաճագլարընը հալընըզ Գաթօլիք Բիլիսասը էյիճէ անլամըչ տըր: Վէ, զըսմէն, տահա տօղրուսը հալընըզ պիր ճիհէթի թէմին իտէն պիր թահսիլ, չօճուզլարըն զիհնլէրինի պիր չօզ մալիւմաթլարլա տօլտուրմագլա պէրապէր, չայէտ ծնլարըն գալպինի վէ իրատէթլէրինի թէհզիպ իթմիլ օլմագսա, ծնլարը, էլլէրինէ թէսլիմ օլունմուշ օլան թալիմ ու թահսիլին ալաթ ու էտէվաթընը հիւանի իսթիմալ էյլէմէք վէ պինաէն ալէյս տէ, կէչիճի վէ միհնէթլէր մահալի օլան շու տիւնիատէ միւմքին օլտուղը գատար կէրէք քէնտիլէրին սաատէթի խուսուսիյէլէրինի թահթը թէէմինէ ալմագ վէ կէրէքսէ հէմճինսլէրինէ ֆայիտէլի սուրէթտէ օ ալէթի գուլլանմագ իչուն իյճապ իտէն միսնէվի գուլվէթտէն ծնլարը մահրում պրագմըչ օլաճաղընը եինէ Գաթօլիք Բիլիսասը տիւշիւնմիւշ տիւր:

Պու կիւն հիւքիւմֆէրմա օլան մատտիւթրէրէսթ վէ հալընըզ քէնտիլէրինի տիւշիւնէն էսասլար, թալիմ ու թէրպիյէյի ախլագիյէնին էսասընը թէշքիլ էտէն մէզհէպի քէնտիլէրէ մուխալիֆ պուլտըզլարը սէպէպլէ, օ, հալընըզ պիր կէօզ իլէ ըլըզ կէօրէն քիմսէլէր, մէզհէպին տէ հիսսէտար օլտուղը հէր տիւրլիւ թալիմ ու թէրպիյէյի, գուլմէթլէ իթհամ իթմէքտէն չէքինմէյօրլար:

Ճահիլլէր, պուշլար, միւպթէլա օլտուզլարը քէօրլիւյիւն ֆարզընտա օլմայարագ, կէօրմէտիքլէրի շէյի եօգտըր, գարանլըպ տըր տէյէ իթհամ իտէճէք գատար իլէրի կիտիյօրլար:

Չօճուզլարըն թալիմ ու թէրպիյէսի խուսուսընտա Բիլիսայա գարչը վազը օլան մուխասէմէ, մա էթ թէէսիւֆ, Շարգա տախի սիրայէթ իթմէյէ պաշլամըչ տըր: Չաթէն չօզլարը ծնլարըն գօբարտըզլարը վալէյլատան վէ նէչր իթտիքլէրի եալանլարտան միւթէէսիր օլարագ մէյտանը ծնլարը թէրզ իթմէքտէ տիրլէր:

Պու մուճիպի էսէֆ ահվալ իւզէրինտէ, պիր տէ, պիր չօզ անա վէ պապալարըն էվլատլարընա պիր գաթօլիք թալիմ ու թէրպիյէսի վէրմէք խուսուսընտաքի իհմալլարը, գայտսըղըզլարը իլավէ իտիլէճէք օլուրսա, ուզաղը կէօրէն միւտագգրզ նագարլար իչուն իսթիգպալըն նէ կիպի սիյահ վէ գարանլըզ պիր մէնզարէ արզ իթտիլի աշիքեար կէօրիւնիւր:

Իշթէ, սէվկիլի էվլատլար, պու գօրգունճ վաղիյէթէ տիպգաթընըզը ճէլպ իթմէք վէ պուշըն չարէսինի տիւշիւնէ պիլմէք իչուն, Մեծ Պահք միւնսասիպէթիլէ հազտըղըմըզ իշպու թահրիրաթը ումուսիյէմիզլէ, չօճուզլարըն թալիմ ու թէրպիյէսի հազգընտա միւզթաղի օլան պաղը նօզթալարը սիզէ տէր խաթըր իթտիրէճէյիզ քի ճէնապը Ալլահըն տէհէթլի տիվանը բուսպանիսինտէ պիզ տէ սիզ տէ չայանը մուխաղա օլմայալըմ:

Ա. Պու վաղիֆէ, էվվէլ էմիրտէ վէ պաշլըճա, չօճուզլարա մուավէնէթ իթմէք իւզրէ ճէնապը Հագգ թարաֆընտան տօղրուտան տօղրույա մուհաֆըզ մէլէքլէր կիպի թահին օլընմըչ օլան անա վէ պապայա այիտ տիր, էպէվէյն, էվլատլարընըն ճիւմանի, ֆիքրի վէ բուհանի թէրագըզլարընը թէմին իթմէք

խոսուողնտա ղայրէթ վէ նէղարէթ իտէրէք գուտրէթի իլահիյէնին թաեին էյլէմիշ օլտուղը եօլտան եիւրիւմէյէ միւվէֆֆազ օլմալըտըրլար: Տիւշիւնիւ- նիւզ պիր քէրրէ քի, կէօյլէրին քէնտիլէրէ պախշ էյլէմիշ օլտուղը էվլատա- րըն թալիմ ու թէրպիյէսի գազիյէսինտէ տիգգաթսըզ վէ գայտսըզ պուլընան անա վէ պապալար ինտ Ուլլահ նէ գատար ալըր սուրէթտէ մէսուլ պուլըն- մագան տըրլար:

Էպէվէյնին իւք վազիֆէսի, էվլատարընըն գալպլէրինտէ էֆէնտիմիզ Յի- սուս Բրիտտպըն մուհապէթիինի եերլէշտիրմէք տիր, պիր բէտէր վէ եա վա- լիտէ, իւք տէֆա չօճուգլարընըն աղզընտան անա, պապա իսիմլէրինի իշիթ- տիքլէրի վազըթ, քէնտի սաստէթլէրինին թէքմիլ օլապիլմէսի իչուն, այնի զէմանտա Յիսուսըն թաթըր Իսմինի եատ իթմէյի տէ ծնլարա էօյրէթմէլի տիր- լէր: Զօճուգլար թա քիւշիւք եաշլարընտան, օ միւպարէք Իսմի էօյրէնմէլի, ծնա Կիւրմէթ իթմէյի վէ հէր շէյի ծնա թախսիս իթմէյի էօյրէնմէլիտիրլէր: Բէնտիլէրին մասուլմանէ տուալարը օ մուհապէթին իլհամըյլա օլմալը տըր: Օ եաշլարընտա քէնտիլէրէ վէրիլէճէք օլան թալիմ, եանի ծնլարըն թազէ ֆի- քիլէրինէ գօնուլաճազ հէր տիւրլիւ էսաս, խայր իլէ շէրրին, միւսաստէ օլընմըշ օլան իլէ եասագ օլընմըշ օլանըն (թէնպիհաթ իլէ նէհիյեաթըն) ֆիք- րի, Յիսուսըն մուհապէթիյէ պիրլէշմէլի տիր: Օնլար, էյինին Յիսուսա խօշ օլ- տուղընը, ֆէնանըն, Յիսուսը ինճիթտիյինի վէ կիւնահը մէն իտէն Յիսուս օլ- տուղընը էօյրէնմէլի տիրլէր: Զօճուգլարըն գալպիլնէ այնի բիւսէրանէ վէ մասուլմ հիսսիյաթը Ս. Աստուաճածին Վալիտէմիզ հազգընտա տախի գօմալը վէ Յիսուսըն սէճտէյէ լայրք Իսմինին, ծնուն Վալիտէսինին միւպարէք Իսմինտէն ալըրլա- մազ օլտուղընը ծնլարա անլաթմալը վէ չօգ տէֆա ծնլարա Յիսուս Մարիամ թաթըր Իսիմլէրի թէգըրար իթտիրմէլի: Իշիթէ պու սուրէթլէ, Մկրտութիւն Ս. Խորհուրդը վասիթասըյլա ֆէվզ էթ թապիաթ պիր հալէ եէթիշմիշ օլան չօճուզ, ֆիքրինին թէրազգը իթտիյի իւք տագիգատան, ֆէվզ էթ թապիաթ միւթալէալարլա մէշղուլ օլմայա վէ ծնլարըն թէսիրի ալթընտա հարագէթ իթ- մէյէ պաշլար վէ շայէտ օ եօլտա տա տէվամ իտէճէք օլուրսա, միւքէմմէլ պիր քրիսթիան թէրպիյէսի նիւմունէսի արզ իտէր: Սահիհ պիր վալիտէ, պու իւք թէրպիյէ վազիֆէսի քեամիլէն քէնտիսինէ այիտ օլտուղը իչուն, իսթէր- սէ նէ կիպի միւճիգէլէր իշլէյէպիլիւր վէ նէ գատար թէսէլլիլէր կէօրիւր: Էլ- վէրիւր քի քէնտիսի, Յիսուս վէ Մարիամըն մուհապէթիյէ տօլու օլսուն վէ պօրճուլ օլտուղը իւզրէ, վար գուվվէթիյէ պու մուգատտէս վազիֆէյէ ճէհտ ու ղալրէթ էյլէսին:

Բ. Պու սուրէթլէ պաշլամըշ օլան պիր թէրպիյէ ղալէթ գօլայլըգլատա տէվամ իտէր, էյէր քի չօճուղըն սիննի թէրազգը իթտիքճէ ծնա քրիս- թիանլըզ բուհի, ֆազիլէթլէ վէ ֆազիլէթ եօլընտա պուլընմաղա պիր շէվզ ու ղալիէթ իլհամ իտիլէճէք օլուրսա: Վէ զաթէն չօճուզ Մկրտութիւ- նըն Ս. Աւագանընտա ֆազիլէթլէրին պիր զըսմընա մալիք օլմուշ օլմազլէ տի- կէր ֆազիլէթլէրին թօխուլմը տա եիւրէյինէ սաշլմըշ պուլընտըղընտան վէ պիւնլարըն պիւլիւմէսի իչուն Ալլահըն շնորհքը տա եարտըմ իտէճէյինտէն, չօճուղըն գալպիլնտէ թէտրիճէն ֆէվզ էթ թապիաթ ֆազիլէթլէր նէշվ ու նէմա պուլուլըլար: Յապաթ, պու եէնի աշլլան ղօնչլէրին ինքիշաֆընա մա-

նի օլաճագ պիլ ճիւմէ տիքէնէրի քէմալը ինթիմամէ չէքէճէք, զօրարաճագ սահիպի հիմմէթ պիր էլ լազըմ տըր:

Եւազըմ, չօգ տէֆա օ զավալը մասուճ չօճուզար, քէնտի էթրաֆլարըն-տա սահիպի հիմմէթ վէ թէգայեիւտիւ էլլէր ետրինէ, օ կիպի անա վէ պա-պալար պուլուրլար քի, էվլատլարընն գալպէրինին պիքիր թօքրաղընա էյի թօխումլար էքէճէք ետրտէ, հէր տիւրլիւ մուզիրր մէվատտ իլէ ծնլարը զէ-հիրլէմէքտէն չէքինմէզլէր: Պու կիպի էպէվէն, չօճուզարընն գուսուրլարը-նը, թապէն հիսս իթտիքլէրի ֆէնա մէյիլէրի, ազըլլարը էրմէքսիզին ալը-տըզլարը ֆէնա ատէթլէրի քէնտի էյլէնճէլէրինէ պիր վասիթա իթթիխազ ի-տէրլէր, հալպուքի բէգ զօլայըզլա ծնլարըն իսլահը գապիլ օլաճագտը: Պուն-տան մատա, պազը էպէվէն էվլատլարըն օ կիպի հիսսիյաթա սէվգ իտիյօր-լար քի աթիտէ պու հալը իլք աճըեան քէնտիլէրի օլաճագ տըրլար: Ֆագաթ նէ՛ չարէ քի արթըգ օ սիննտէ, վէլէվ պիլմէյէրէք պիլէ օլսա, գալպէրինէ ետրլէնէն ֆէնա ատէթլէրի չըգարմագ բէգ միւշքիլ օլաճագ տըր: Շու հալտէ ծնլարըն իրատէթինին քեամիլէն ինքիշաֆ պուլմասընա պէքլէմէք զարուրի օլաճագ տըր, հալպուքի օ վազթա գատար պիր կէնճ նէ՛ կիպի տէնշէթլի թէհ-լիքէ ու թէճրիպլէրէ մարուզ գալաճագ վէ թէլաֆիսի զայրը գապիլ պիր սուրէթլէ ծնլարա գուրպան կիսէճէք տիր: Իշթէ պու զայիաթըն սէպէպինի, էպէվէնին միւքէլլէֆ օլտուզլարը իլք թէրպիլէնին նօգսանընտա արամագ լազըմ տըր, վէ պու կիպի պիր աղըր զայեաթըն պիւթիւն մէսուլիլէթի վա-զիֆէլէրինի էյի թանըմայան անա վէ պապայա բաճի տիր:

Դ. Զօճուզ սիննէն թէրագզը իթտիքէ, օնուն տայիրէյի մալիւմաթը թէվէսսիւ էյլէտիքէ, թէհլիքէլէր տէ օ նիսպէթտէ արթարլար: Ֆէնա ար-գատաչլար, սօգագ թէսատիւֆլէրի, միւնասէպէթսիզ մէնզարլէր, տիւնեէ-վի ֆիքիրլէր, տիւնեէվի չէնլիքլէր հէք օ չօճուզ իլին եէնի եէնի պիրէր թէհ-լիքէլէր թէշքիլ իտէրլէր: Էվլէթ, չօճուզը պիր գարալը գութու իչէրիսինտէ սաղլար կիպի ֆէնալըգտան պի խապէր պրագմագ գապիլ աշիլ տիր: ազը եէնի աչըլմը օ մասուճը, պալատէ թատատ օլունան թէհլիքէլէրտէն մասուն պիր մուհիթտէ պէօյիւթմէք հէր վազըթ միւմքին տէյիլ տիր: պունուն պէօյ-լէ օլտուզընը իգրար իտէրիզ լաքին պազը էպէվէն պու միւշքիլաթլարը էլ-լէրինէ պէհանէ ալարագ, էվլատլարը՝ էվտէն չըգաճագ հալէ կէլտիլինտէ ար-թըգ ծնլարըն քիմլէր իլէ կէօրիւշտիւքլէրինէ, քիմլէր իլէ օյնատըզլարընա տիգ-գաթ իթմէյէն, էվլատլարը էվտէ, օյուն արգատաչլարընտան էօյրէնտիքլէրի նիմ եագըշմազ պիր հալի թէգրար էյլէտիքլէրի վազըթ, հէման էօնիւնիւ ա-լաճագ, իճապընտա չէտիտ սուրէթտէ ծնլարը թէտիպ իտէճէք ետրտէ, ինմալ իտէրլէր:

Եւ, ազըլլարը արթըգ օլտուգճա աչըլմը էվլատլարընն գարշըսընտա տիգգաթսըզ միւքէլմէլէրտէ պուլընարագ ծնլարըն ֆիքրինի աչան, էվտէ աչըգ սէհիք սուրաթլար ասարագ, ֆէնա բօման վէ զազէթալար պուլընտը-րարագ, պէրապէրլէրինտէ, միւնասէպէթսիզ պալօլարա, թէլաթօլարա, նէվի-ճատ օլմագլա պէրապէր զայէթ թէհլիքէլի պուլընան սինէմալարա կէօթիւր-մէք ծնլարըն տահա զաիֆ օլուն թըֆըլանէ ֆագիլէթ պինալարըն խարապ էյլէյէն բէտէր վէ վալիտէլէրէ նէ՛ տէմէլի: Պու հալլէրտէ պուլընան անա

պապաւարտան չօգլարը, կէօյա պունլարա, սէնայիի նէֆիսէ, էտէպիյաթ վէ եախօտ իխթիրաաթը իւմիյէ նօգթոյը նազարըյա միւսաատէ իթմէք կիպի պէ-հանէլէրլէ քէնտի քէնտիլէրի թէպրիւէ իթմէք իսթէրլէր, էվվէթ, սէնայիի նէֆիսէ օլսուն, էտէպիյաթ օլսուն, իւմի իխթիրաաթ օլսուն, պունլարըն քեաֆֆէսի տէ, Ղայէթ միւֆիտ խօշ վէ կիւնահսըզ էյլէնճէլէրէ վասիթա օլա-պիլտիյի կիպի, էն պէօյիւք ֆէլագէթլէրէ տէ սէպէպ օլապիլտիլէր, Իշթէ է-պէվէյնին տիգգաթ իտէճէյի նօղթա թամմ պու ճիհէթ տիր, Փազաթ, մա էթ թէէսիւֆ պիզիմ մուհիթիմիզտէ, ումոււմն հէր թարաֆտա հիւքիւմֆէրմա ու-լան պօզուզլըզ եիւզիւնտէն, կէրէք ասարը նէֆիսէ, կէրէքսէ մէվգիի ինթի-շարա գօնուլան քիթապլար, րէսալէ վէ կազէթալար, միւլլիֆ վէ միւրէթ-թիպլէրին քէնտի մէնֆաաթը շախսիյէլէրինի թէմին իթմէք իսթէտիլէրի սէպէպլէ, ումոււմիյէթլէ, թէհիպի ախլագա խատիմ օլմատըզտան պաշգա, պօզուզլըզ խըտմէթ իթմէքտէն մատա պիր չէյէ եարամազլար, Բէնտի քէն-տիլէրի տինտար ֆարզ իտէն բէտէր վէ վալիտէլէրտէն տէ, օ պօզուզ մու-հիթլէրէ կիրմէք վէ էրքէք վէ եա գըզ չօճուզլարըն օ զէհիրլի հէվայը թէ-նէֆֆիւս իթտիրմէքտէն չէքիւմէյէնլէր տէ վար տըրլար, Աճէպա օ կիպի մու-հիթլէրտէն նէ պէքլէյօրլար. — քրիսթիանլըզ բուհը՝ մը, ախլագ թէհիպի մի, իպատէթին թէրազգըմը՝ մը, եօզսա պօզուզ պիր գալպին արատըզը մահ-զուզիյէթ մի, եախօտ պիզգաթ օ պօզուզլըզըն մէնշա ու մէպտաընը մը, եօզ-սա ֆազիլէթլէրին մահվը, ուլվի տիւշիւնճէլէրին պիւսպիւթիւն գայիլ օլմա-սը, մատտիաթբէրէսթիլք վէ չէհէվաթը նէֆսանիյէնին ույանմասընը մը:

Նէ՞ տէմէլի տիր օ քրիսթիան տէնիլէն վալիտէլէրէ քի քրիսթիանլըզ բուհընա եազըշմագտան բէք ուզագ պուլընան սիւսլէրէ ֆէվգ էլ ատէ պիր էհէմիյէթ վէրմէքտէն սազընմայօրլար. պունլար թա քիւշիւք եաշլարընտան էվլատլարընա տա պու սիւս հէվէսինի վէրիյօրլար վէ պու հէվէս, քէնտի-լէրին հէր կիւնքի էն պէօյիւք տիւշիւնճէսի օլտուզը կիպի, էվլատլարընն տա տտիմի տիւշիւնճէսինի թէշքիլ իտիյօր վէ պու եիւզտէն ծնլարը տահա ազըր վազիֆէլէրի թանըմագտան վէ ծնլար իւզէրինէ տիւշիւնմէքտէն մէն ի-տիյօր:

Դ. Եազը՛գ պու կիպի պիր թէրպիյէյէ թապի օլմագ պէրպախթլըզընտա պուլընան չօճուզլարա: Պունլար քրիսթիանլըզ բուհընտան մահրում գալըր-լար, քրիսթիան ֆազիլէթլէրինին իսմինի իշիթմէզլէր: Քրիսթիանլըզըն էսա-սընը թէշքիլ էյլէյէն ալչագ կէսիւլլիւլիւքտէն պի խապէր օլտուզլարը կիպի, ծնըն էրքեանը էսասիյէսինտէն պիրի պուլընան մահվիյէթ (մահացուցում) հագգըն-տա տախի հիշ պիր ֆիքիլէրի եօզ տըր, Ֆէտաքեարլըզ հիսսի նա մալիւմ տիր ծնլարա, գարտաշ մուհապէթի իսէ թէմայիւլաթը թապիյէ հուտըտլնտան իլէրի կէչէմէզ, Տիւշմէնիլէրիմիզէ աֆվ իթմէք, եախօտ պիզէ գարշը ֆէնալըզ եաբմըշ օլանլարա էյիլիքլէ մուգապէլէտէ պուլընմագ, ծնլար ինտինտէ գապիլսիզ ատտ իտիլէն պիր ազիզլիլին ահքեամը կիպի թէլագգը օլտուրը: Պունլարըն տուա վէ իպատէթ հագգընտաքի թէգալիւտլէրի, տիւնեանըն թէճվիզ իթտիյի պիր տայիլէտէ մահտուտ տըր, չէօյլէ քի տիւնեանըն զէվգ ու սէֆասը, էյլէնճէսի նէ գատար միւսաատէ իտէրլէրսէ, քէնտիլէրի տէ սնճագ օ գատար տուա վէ իպատէթէ վագըթ վէրիլէր, Եա կիւնահտան գաշմագ խուսըսընտաքի վագի-

Ֆէլէրինի, եալընը շէօյէ պիր ատէթ օլմուշ կիւնլէրտէ Մ. Խորհուրդարա եագ-
լաշմագ իսթէտիքլէրի զէման խաթրրա կէթիրիլէր, վէ պու տա, եա Ըադ-
պի, օ գաւար սաթհի պիր ոռըրէթտէ քի, պու միւհիմ խուսուժա անճագ
պիր դաշ տագիգա հաւր իթտիգտէն սօնյա, հէման քիլիսատան չըգար չըգ-
մագ քէնտի էսկի գայտըզ վէ բուհանիյէ էհէմիյէթ վէրմէյէն հայաթլարընա
պէթէգրար պաշլարլար:

Սճէպա պիգիմքիլէրին պու կիւնքի քրիսթիանլըզը պուստան իպուրէթ
տէյիլ մի, ֆագաթ նէ իչին պուսա քրիսթիանլըզ տէյօրըմ, պիլաքօ, պու,
քրիսթիանլըզա քիւլլիյէն մուխալիֆ պուլընան կիտիշ, օ գայտըզ պիր ոռ-
րէթտէ վէրիլէն թէրպիյէնին նէթիճէսի տէյիլ մի:

Ե. Պուսըն մուղայիրի օլարագ, քէնտի աթալըզ վագիֆէլէրինի թանըհան
բէտէր վէ վալիտէլէր, էվլատարընըն եաշընա կէօրէ, ծնլարըն ֆիգրինտէ,
իլէրիտէքի սիւրէճէքլէրի էօմիւ թէմին իտէպիլէճէք հէր տիւրլիւ էռուսլուրը
էէրլէշարմէյի քէնտիլէր իչուս պիր մուգատտէս վագիֆէ ատտ իտէրլէր: Պու
միսիլու էպէվէյն, պէօյիւք պիր իթինա իլէ էվլատարընըն գալպինէ քրիս-
թիանճա ֆագիլէթլէրին թօխումընը գօմագ իչին հէր ֆրուսթտան իսթիֆնտէ
իտէրլէր, ծնլարա գարտաշ մուհապէթի, տօղրու սէօյէմէք, պարկէշտիք,
ֆէտաքեարլըզ, իպատէթքեարլըզ, հէր շէյի Ալլահա տուսմագ ատէթի, նի-
հայէթ, ճիտտի պիր քրիսթիան էօմրիւնիւն գուվվէթի, հանի չօճուլը, քէն-
տիլի թէհտիտ իտէն թէհլիքէլէրէ գարշը գըսմէն թէմին էլլէյէն վէ պու սա-
յէտէ հէր թարաֆտան քէնտիլի իհաթա իտէն տիւշմէյիլէրէ գարշը գօյապիլ-
մէք իչուս լաղըմ օլան գուվվէթի թէլլիլէն էլլէրլէր:

Պու կիպի պիր թէրպիյէ անճագ շէֆագաթլա միւթէհալլի պիր մէթանէթ,
հիւսնի իպրէթ, էվտէ քրիսթիանճա օլան տտէթլէրէ բիայէթ, պու բուհ իլէ
թալիմ ու թէրպիյէ վէրէն մէքթէպլէր ինթիսապը վէ չօճուլարըն իւզէրինէ
տայիմի պիր նէզարէթլէ թահթըր թէմինէ ալընապիլիր:

Մէթանէթ, չօճուլար իւզէրինտէ պիր գուսուր կէօրիւլալիւնտէ անը
հէման չօճուլըն գալպինտէն չըգարմաղու չալըշմագ, ծնըն հաղըշ ֆիքիրլէրի-
նի իզալէ իթտիքլէրի, ֆէնա մէյիլլէրինի իսլահ իթտիքլէրի վագըթ չօճուլըն
հիսս իտէճէյի քէտէրի լէթիպարա ալմտագ վէ իճապընտա իսայրիսան պիր շիտ-
տէթլէ ծնը քէնտի գուսուրլարընա տիգգաթլը պուլընտըրմայը պիլմէք իչուս
լաղըմ տըր: «Էվլատընը տէօյմէք իսթէմէյէն, ծնը սէվմէզ, Սէվէն իսէ, իթի-
նա իլէ, նասիհաթ էլլէր. (Առակ. ԺԳ. 24)»: Բիթապը Շէրիֆին պու քէլամ-
լարընա կէօրէ էվլատընը թէտիպ իթմէք իսթէմէյէն քիմսէ ծնը սէվմէզ տէ-
մէք տիր: չիւնքի պիւթիւն էօմրիւնտէ ծնըն գալպինի զէհիրլէյէն գուսուլա-
րըն կիրմէսինէ միւսաատէ իտիյօր:

Յագաթ պու մէթանէթ շէֆագաթլա միւթէհալլի օլմալը աղը, չօճուգ
շիտտէթ իլէ պէրապէր մուհապէթին թէտիլինի տէ ալի զէմանտա կէօրմէլի.
«Բէտէրլէր, էվլատարընը իւրըսլանտըրմայընը. (Եբր. Զ. 4)»: Բէտէր վէ
վալիտէյի իհաթսըզ իթտիքլէրի իչուս քէնտիլէրէ գարշը շիտտէթ գուլանը-
լըյօր օլտուղը ֆիքրինի վէրմէքտէն ղայէթ սագընմալը տըր: Բէզալիք ծնլար
հագընտա կէօթէրիլէն մուսմէլէյի շիտտէթ, պիր ինֆիալ վէ սայիր պու
թարզ սէպէպլէրտէն հուսուլա կէլիյօր կիպի կէօրիւնմէլի: Շայէտ չօճուլա,

պուլ թէտիպաթըն մահգա քէնտի խայրը իշին օլտուղընը անլաթմայա տիւ-
գաթ իտիւմէգաէ, թապիի տիր քի չօճուգ գօլալոգլա օ ֆիքիւրլէրէ գահիպ օ-
լապիլիւր: Չօճուգլարըն իսլահ իտիւտիյի վազրթ, էպէվէյնին քիւֆիւր կիպի,
լանէթլէր կիպի, պէտ մուամէլէլէր կիպի, ծնլարըն գուսուրընտան տահա
պէօյիւք պիր գուսուրտա պուլընըլմամասընա տիգգաթ իթմէլի: չիւնքի պու-
սուրէթլէ չօճուղըն գալպի ատէթա պիր մէրարէթլէ տօլտուրըլմըլ օլաճագ
տըր քի չօճուգ հէման սէրպէսթլիյինի պուլտուղընտա պուլ մէրարէթի պուլ
աճիլիյի տէօքմէք իսթէյէճէք վէ ծնտան սօնրա արթըգ ծնուն իւզէրինէ հիչ
պիր թէսիր իճրա իթմէք գապիլ օլամայաճագ տըր:

Պուլ թէրպիյէնին, պիգգաթ չօճուղըն էպէվէյնինին հիւմնի իպրէթի իւ-
զէրինէ պինա իտիւմէսի իճապ իտէր: չօճուգլարա էօյրէտիլէն էսասլար իլէ
անա վէ պապանըն թութտըր մէսլէք արասընտա միւպաբէնէթ պուլընմա-
մալը տըր: Սէօղ իլէ չօճուղա էօյրէթմէք իսթէտիքլէրինի, ամէլ իլէ ծնլարա
պիլ ֆիլի կէօսթէրմէլի տիրլէր: Պիր չօղ թէրպիլէլէրին ագիմ վէ մէյվէսիզ
գալմասընըն պաշլըճա սէպէպլէրինտէն պիրի տէ պուլ տըր քի չօճուգլար ի-
չուն ֆարգլը, անա պապա իչուն ֆարգլը գանուլար գօնուլըր, վէ պուլըննէ-
թիճէսի չու օլուր քի, չօճուգ քէնտինէ վէրիլէն գանուլարը թէմէսիւլ իթ-
տիրէճէք, ծնլարա իթթիպա իտէճէք եէրտէ, սապրորըղըղա պէքլէր քի պիր
տէֆա ազըր պալիզ օլսուն տա չու, սըրֆ ինգիպաթ իչուն քէնտիսինէ թահ-
միլ իտիլէն գանուլարտան գուրթուլսըն: էմլին օլունըզ քի սիզլին արգու իթ-
տիլինիգտէն չօղ էվվէլ չօճուգ քէնտի քէնտիսինի հատտը պիւլուղա էրմիլ
պիլէճէք վէ տիգկինինի քէնտի էլինէ ալարագ, օ գըրըլմամըլ իրատէթինին
վէ պօգուք գալպինին հէր նէվ իֆրաթ բէրէսթլիյի արգասընտան կիտէճէք,
վէ քէնտի աղըլարընճա տիգգաթլը պիր թէրպիլէ վէրմիլլէր գանն իաէն գա-
վալը էպէվէյն իսէ, էվլատլարընըն պէօյլէ պօզուլտուղընը կէօրէրէք հայ-
րէթտէ գալաճագ տըրլար: Հալպուքի պուլըն սէպէպի բէք պասիթ տիր: քէն-
տիլէր պիր էլ իլէ գօտուգլարը էյի թօխուլարըն, օ պիր էլ իլէ էվլատլարը-
նըն գալպինտէն գալտըրմըլտըրլար: էվվէթ, անա պապանըն միւնֆէրիտէն
քրիսթիանճա պիր էօմր կէչիրմէք խուսըսընտաքի վազիֆէլէրի, էվլատլարը-
նա էյի իպրէթ օլմագ մէճպուրիլէթինին ինզիմամըլլա պիր գաթ տահա գիյա-
տէ աղըրլաշըր:

Շուր տա իլավէ իտէլիմ քի, հէք պուլ թէգալիւտաթ, քրիսթիանճա
օլան ատէթլէրէ ֆամիլիա իշինտէ բիայէթ էթմէքլէ թագվիլէթ պուլմալը
տըր: սասպահ, ագչամ, ուսֆրատան էվվէլ վէ սօնրա տուա իթմէք, արա սը-
րա պիր բուհանի քիթապ օգուլմագ, մա ալիլէ Ս. Աստուաճաճինին Վարդա-
րանըն սէօյլէմէք ատէթի հէք պուլ գապիլտէն տիր: Փազաթ պուլ էյի ատէթ-
լէրէ պէօյիւք քիւչիւք, ֆամիլիանըն հէր ֆէլաի տէ իշթիրագ իթմէլի տիր
քի չօճուգլարըն թալիմ ու թէրպիլէսի թահթը թէմինէ ալընսըն: վէ էմլին օ-
լունըզ քի պուլ թարզ թէրպիլէտէն հուսուլա կէլէճէք պիր ճէմիլէթ իւզէրի-
նէ Ալլահըն պէրէքեաթը զանի զանի ինէր:

Հէր նէ գատար տա չօճուղըն թէրպիլէսինին իլք էսասլարը ալիլէ իշինտէ
գօնմագ լազըմ կէլլիւսէ տէ, ալնի էսասլար, չօճուղըն ֆիքրէն թէրագգը ի-
տէճէյի մէքթէպտէ տախի տէվամ իտիւմէլի տիրլէր: Պիր մէքթէպ ինթիսապը

խոստուսընտա քէտէր վէ վալիտէյէ թէրէթթիւպ իտէն աղըր վիճտան պօր-
ճընը իխթար էթմէնին չիմտի սըրասլ կէլմիշ տիր։ Պու ճիհէթտէ կէօսթէրի-
լէն պիր միւսամէհա, իշլէնիլէն պիր գուսուր, չօճուգլարըն թէրպիյէսի մէսէ-
լէսինի քեամիլէն ալթ իւսթ իտէր։ Անա պապա էվլատլարընը իւլում ու ֆիւ-
նուն թահսիլ իտէպիլմէսի իչուն, քրիսթիանլըգ րուհընը րէհպէր իթթիխազ
իթմիշ օլան պիր մէքթէպ, գաթօլիք պիր մէքթէպ արամագ խոստուսընտա
ղայէթ տիգգաթլը պուլընմալը տըրլար։ Օլմայա քի գաթօլիք թէրպիյէսինէ
վաղըֆ օլմայան քիմսէլէր վասըթասըլլա իտարէ իտիլէն պիր մէքթէպտէ, օ
գատար իթինա ու հիմմէթ իլէ ֆամիլեատա վէրիլէն թէրպիյէ՝ օ մէքթէպին
գայտսըգ եախօտ մուխալիֆ իսթիգամէթի եիւզիւնտէն պօզուլա, պէրպատ
օլա։ չիւնքի պիր լագայտ եախօտ ֆէնա մէքթէպին թէրպիյէսինի սէմէրէսիզ
պրագմագ իչուն, էվտէ կէօսթէրիլէն հիւսնի իպրէթ քեաֆի տէյիլ տիր։ Զի-
րա ինսանըն գալպի թապէն օ գատար պօզուլ վէ ֆէնայա տա օ գատար մէ-
յիլլի տիր քի, ֆէնայը հէր նէրէտէ կէօրսէ ծնա աթըլըր վէ ծնա սարըլըր, հալ-
պու քի ինսանը էյիլէ սէվգ իթմէք իչուն քեաֆֆէյի գուվվէթլէրին պիր ա-
րայա կէլմէսի իքթիզա իտէր։

Անա պապալար էվլատլարըն՝ գաթօլիք մէքթէպլէրինտէ թալիմ ու թէր-
պիյէ իլէ մէշղուլ պուլընան վագիֆէչինաս քիմսէլէրէ թէսլիմ իթտիքտէն սօն-
րա պիլէ եինէ քէնտի վագիֆէլէրինէ մուգայեհտ պուլընմալլա միւլէլլէֆ օլ-
տուգլարընը ունուլմամալը տըրլար։ չիւնքի գանունը թապիի, ծնարըր պիզ-
գաթ գաթօլիք մէքթէպինտէ ալտըգլարը թէրպիյէ իւզէրինէ քէմալը տիգ-
գաթլա ույանըգ պուլընմայա, նէգարէթ իթմէյէ քէնտիլէրինի մէճպուր գը-
լար։ գիրա էն էյի մէքթէպլէրտէ տէ էն աղըր թէհիլքէլէր պուլընապիլի քի
պագէն ծնարըն՝ վագիթնտա իզալէսի իչուն էպէվէյնին վէ մէքթէպին էլ էլէ
վէրմիշ օլան նէգարէթի ֆագլա օլմատըգտան մաստա, հաթթա զայրը քեաֆի
պիլէ պուլընըլար։ Պունտան սարֆը նազար, չօճուլըն մէքթէպտէ ալտըլը
թէրպիյէ, էպէվէյնին հիւքմի միւլչֆիգանէսինէ իսթինատ իթմէտիքճէ, ծնտան
ինթիզար օլունան ասարը հասէնէյի կէօսթէրէմէզ։ Զօճուլ՝ մէքթէպտէ կէօր-
տիւյիւ թէրպիյէսին էվտէ թաթպիդինէ քէնտինի մէճպուր հիսս իթմէյի տիր։

Զ. Զօճուգլարըն թալիմ ու թէրպիյէսի վագիֆէսի, էպէվէյնտէն սօնրա,
մէքթէպլէրտէ իճրայըր վագիֆէ իտէն միւրէպպիլէրէ թէրէթթիւպ իտէր։ Միւ-
րէպպիլէր անա պապանընքինտէն չօգ իւսթիւն էվսաֆլա միւլթթասըֆ պու-
լընմալլա միւլէլլէֆ տիրլէր, չիւնքի քէնտի սալահիլէթլէրի եալընըգ պիր
չօճուգ հագընտա օլմայուպ, թապիաթճա, ատաթճա, թէմէյիլլալթճա, սյի-
լէլէրի թէրպիյէսինէ եէկտիկէրինտէն ֆարգլը օլան պիր չօգ թալէպէյի շա-
միլ տիր քի պունլարտան հէր պիրինէ ֆայիտէլի օլաճագ թէտպիլլէր գուլ-
լանըլմագ լազըմ կէլիլ վէ մա էթ թէէսիւֆ էքսէրիա անա պապանըն նօգսա-
նըն տա քէնտիլէր իքմալ իթմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլընտըգլարընտան,
միւրէպպիլէր տահա զիյատէ մահիր, վագիֆէչինաս, սապըրըր վէ ֆէտաքեար
օլմալը տըրլար։

Միւրէպպիլէրին էօմր ու սիյրէթի տէ չօճուգլարա հիւսնի իպրէթ թէհիլէ
էթմէլի, հէր պիրի քէնտի հալինէ կէօրէ քրիսթիան քէմալաթընըն նիւմու-
նէսի օլմալը տըր։ Ահ, չօճուգլար քէնտի միւրէպպիլէրի իւզէրինտէ պուլը-

նան էն ուժագ գոսոսուրարը պիլէ կէօրմէք խոսոսուսընտա նէ գատար ույա-
նըգ տըրլար վէ քէնտի գոսոսուրարընը թէպրիյէ իթմէք իչուն օնլարտան իս-
թիֆատէ իթմէք եօլընտա նէ կիպի մուհաքէմէլէր եիւրիւթտիւրիւրէր: Պու
սէպէպէ մէպնի մուալլիմ վէ միւրէպպիլէր՝ էֆէնտիմիզին՝ «պու կիպի պիր
չօճուղը գապուլ իտէն պէնի գապուլ իթմըլ օլուր: — Պանա ինանմըլ օլան
պու քիւչիւքլէրտէն պիրիւնի շէքքլէնտիրէն իչուն, պօխունա տէյիրմէն թաշը
ասարագ տէնիզին տիպինտէ զարգ օլմասը տահա էվլա տըր» (Մատթ. Ժէ.
4, 5) քէլամլարընը էյի տիւչիւնմէլի տիրէր: Իշթէ պու մագսատա մէպնի
տիր քի, Բիլիսա, չօճուղարըն թալիմ ու թէրպիյէսինի, գապիլ օլտուղը մէր-
թէպէտէ, բուհանի Միաքանուլթիւնլարա թէվտի իտէր քի չօճուղար իլմ իլէ
պէրապէր քէնտի միւրէպպիլէրի իւզէրինտէ քրիսթիանլըղըն էնֆէսի էսէրի
պուլընան քէմալաթ էօրնէքլէրինի պիլ ֆիիլ իճրա իտիլտիյինի տէ կէօրսիւն-
լէր, վէ իլմին թալիմի խոսոսուսընտա միւզթէտիր օլան պիր մուալլիմ, պու
ճիհէթէն նագըս պուլընըրսա, քէնտի մուգատտէն վագիֆէսինտէ գոսոսուր էթ-
մըլ օլուր:

Մուալլիմլէր, օնընճը Պիոս Ս. Բաբա Հագրէթլէրինին գաթի էմրի միւճի-
պինճէ, քրիստոնէական Վարդապետութիւնըն թալիմինէ պէօյիւք պիր էհէմ-
միյէթ վէրմէլի տիրէր: Մէզհէպէ ալիտ շէյլէրին ճէհլի թէամմիւմ իթտիքճէ,
արթըգ ճէմաաթլար քէնտի վագիֆէլէրինի պիլմէզ օլուրլար: վէ պու կիւն
տինսիլլիյին հէր թարաֆտա իգա էյլէտիյի վէ հիչ օլմագսա մէզհէպ խոսոսու-
սընտա պիր գայտսըղլըգ հոսոսուլ կէթիւրէն եախօտ տօղրու վէ եանլըլ թա-
լիմաթլարը պիրպիրինէ գարըշտըրան թէհլիքէլէրէ գարըլ քէնտի քէնտիլէրինի
վէ մէզհէպլէրինի միւտաֆօա խտէպիլէճէք գուվվէթլի վասիթալարտան մահ-
բուլմ պրագըրլար: Պու սէպէպէ մէպնի չօճուղարըն թէրագըսը նիսպէթինտէ
քրիստոնէական Վարդապետութիւն տախի թէվէսսիւ իթմէլի տիր քի չօճուղ-
ար իճապընտա, մէզհէպ տիւչմէնլէրինի իլզամ վէ իսքեաթ իտէճէք գատար
ալըզըն վէ մալիւմաթ սահիպի պուլընսընլար:

Գէզալիք պու թալիմ թէքմիլ օլմալը տըր, եանի հէր շէյտէ ազիզ գա-
թօլիք Գիլիսասընըն հիւքմիլնէ, սալահիյէթինէ թապի պուլընմալը, հիչ պիր
իւթիսար կէօրմէմէլի. պու միսիլու պիր թալիմի տէ վէրէպիլմէք իչուն միւ-
րէպպի վէ մուալլիմին պու մատտէլէրի էյիճէ էօյրէնմիլ օլմալարը իզթիգա
իտէր: Խիւլասա, մուալլիմ վէ միւրէպպիլէր տիկէր իլիմլէրէ կէօսթէրտիքլէրի
տիգգաթ ու զայրէթ գատար տա քրիստոնէական Վարդապետութիւնա տիգ-
գաթ ու հիմմէթ պէզլ իթմէլի տիրէր:

Նիհայէթ, պու գաթօլիք բուհը մէքթէպին մէճմուլնա նուֆուզ իթմէլի,
օնուն թէսիրի հէր եէրտէ կէօրիւնմէլի, պիզզաթ խարիճի իլիմլէրին թէտրի-
սինտէ վէ պա խոսոսու տէրս քիթապլարը թէրթիպ վէ ինթիխապընտա պիւ-
թիւն թէրպիյէ ու թալիմին քիւչէ թաշը օ՛լմալը տըր: Մէզհէպին տիւչ-
մէնլէրի չօգ աէֆա մէզհէպի պիլմէմէքլէ իքթիֆա իտէրլէր վէ ֆագիլէթ եէ-
րինէ գօտուղարը պու մէզհէպի գայտսըղլըգ, մագսատլարընա նայիլ օլմագ ի-
չուն քէնտիլէրէ քեաֆի կէօրիւնիւր: Տիւչմէնլէրիմիզէ գարըլ գօմանըն թար-
զընը պիզզաթ տինչմէնլէրիմիզէն էօյրէնլիմ: Սահիպի թէճրիպէ վէ Ալլահ
մուհապէթիլէ միւթէհասսէս օլան պիր մուալլիմ, իլմին հէր հանկի պիր շիւ-

պէսինի թէտրիս իթտիյի վագըթ, պին պիր շաւրլիւ վէսիլէլէր պուլուր չօ-
ճուղըն գալպինէ մէզնէպ խուսուսընտա դայտըզլըդ, ֆիւթուրսըզլըդ տէյիլ
իլլա սահին Ալլահ գորգուսը գօմայա, ընլարը Ալլահ մուհապէթիլլէ տօլտուր-
մայա, նիհայէթ ընլարը սահին վէ ճիտտի քրիսթիանլար իթմէյէ վէ պու սու-
րէթլէ ընլարը սէմավի խէլասքեարըն գուճաղընա եաղլաշտըրըր. զիրա էֆէն-
տիմիդ ընլար իչուճն պուլուրմուշ տըր «Պրագընըդ քի չօճուզլար պանա կէլ-
սինլէթ»:

Է. Բահանալար վէ սուրէթի մախսուսէտէ Ժողովրդապետլէր տախի քէն-
տի մէսլէքլէրի վէ վազիֆէլէրի իգթիզասընճա, չօճուզլարըն թալիմ ու թէր-
պիյէսի խուսուսընա էլլէրինտէն կէլտիյի դատար իճապընա կէօրէ, հէր սու-
րէթլէ քէտէր վէ վալիտէլէր վէ մուալլիմ ու միւրէպպիլէրէ եարարմ իթմէյէ
վիճտանէն պօրճու տըրլար, էվվէլ էմիրտէ, քրիսթիան ճէմաաթլարըն միւս-
թազպէլտէ կէօսլթէրէճէքլէրի սատազաթըն, էյի պիր թէրպիյէ իւզէրինէ պի-
նա իտիլէպիլէճէյինի էյիճէ անլամալը տըրլար, էպէվէյին պու խուսուստա-
քի աղըր պօրճուրըն չօք տէֆա ընլարա իսթար իթմէլի վէ ընր մէվգիի իճ-
րայէ գօմանըն եօլընտա էօյրէթմէլի տիրլէր: Մէքթէպլէրլէ մէշղուլ օլմալը
վէ ընլարըն հիւսնի իտարէսինէ նէզարէթ իթմէլի վէ ընլարըն թէրազպըր
ուղըրուստա հէր տիւրլիւ ֆէտաքեարլըղա հաղըր օլմալը տըրլար, իճապը թազ-
տիրինտէ, թէրպիյէ վազիֆէսինի աճիզ էլլէրէ թէսլըմ իթմէքտէն իսէ, քէն-
տիլէր, տէր իւհտէ իթմէքտէն գօրգմամալըտըրլար: Ս քիւչիւքլէրին, քէնտի
սիւրիւլէրի միյանընտա էն զիյատէ չայանը հիւմէթ վէ էն զիյատէ միւսթա-
ճը մուապէնէթ պիր գըսմը միւսիմ օլտուղընը ունուլթմամալը տըրլար: Օն-
լարը իպատէթքեարլըղա ալըշտըրմազ մագսատըլլա, խուսուսի բուհանի զիյ-
նէթլէր թէրթիպ իթմէլի, ընլարա բուհանի կրթուլթիւնլար վէրմէլի վէ ըն-
լարըն Ս. ինրհուրդլարա եաղլաշմասը իչուճն հէր տիւրլիւ թէսիլաթը կէօս-
թէրմէլի տիրլէր: Պու գատար ֆէտաքեարլըղլարընա մուգապիլ էն պէօյիւք
թէսէլլէրինի օ չօճուզլարտա պուլաճապլարընա էմին օլտուլար:

Ը. Չօճուզլարըն թալիմ ու թէրպիյէսինի, սըզ սըզ Ս. Հաղորդուլթիւնա
եաղլաշմազ ատէթինի ընլարըն արասընա կիրտիրմէքլէ թէթվիճ էյլէմէք
խուսուսընտա հէր տիւրլիւ զայրէթի պէզլ էյլէմէքլէրինի անա պապալարա,
մուալլիմէրէ, Ֆազ. Բահանալարա վէ պիլիսաս Ժողովրդապետլէրէ գալպի-
միզին վար հարարէթիլլէ թալսիյէ իտէրէք սէօղլիմիւզէ խիթամ վէրմէք իս-
թէրիզ: Օնընճը Պիոս Սրբազան Իաբա Հազրէթլէրի, ճէմիյէթի պէշէրիյէնին
թէճէտտիւտիւ իչին սարֆ իթտիյի զայրէթին միւսմիր օլմասընը, իւք քրիս-
թիանլար արասընտա ումուճի օլան, Ամենասուրը Հաղորդուլթիւնա սըզ սըզ
եաղլաշմազ ատէթի մէմուհէսինին թէճէտտիւտիւնտէն իսթիզար էյլէտիյի ի-
չուճն պու ատէթին թէամմիւմինի արզու վէ էմր էյլէյօր: Պինտէն ալէյ, կէ-
րէք էպէվէյն, կէրէք մուալլիմէր վէ կէրէք միւսթէրէմ Ժողովրդապետլէր վէ
ֆազ ու իթթիֆազլա էլ էլէ վէրէրէք պու քիւչիւք չօճուզլարըն, քէնտի
ֆազիլէթլէրինէ Ամենասուրը Հաղորդուլթիւնը իսթինատկեան իթթիլազ էյլէ-
մէլէրի, գապիլ իսէ հէր կիւն ընուլլա թէղատտի իթմէլէրի պապընտա հիչ
պիր ֆէտաքեարլըղտան չէքլիմէսինլէր: Ֆազ, Ժողովրդապետլէր վէ միւսթէ-
րէմ Բահանալար, Ս. Բաբա հազրէթլէրինին էմրիլլէ նէշր իտիլմիշ օլան վէ

սրգճա Հաղորդութիւնս եազլաշմայր թէսհիլ էյլէյէն շէրայիթի պիր իթինայի ազլմէ իլէ թէթէպպիւ իտիպ օ շարթլարը անա պապայա տա էօյրէթսինլէր , չիւնքի պու շարթլար հէր քէսին իճրա իտէպիլէճէյի պիր տէրէճէտէ գօլայ տըրլար :

Էպէվէյն վէ մուալլիմլէր աախի պու խելասքեար վասիթայը չօճուգլարա թավսիյէ իթմէքլէ իթիֆա իթմէյուպ , քէնտի աղըր վազիֆէլէրինի սասըր-գանէ իֆա իտէպիլմէք իչուն քէնտիլէր տէ օ վասիթայա միւրաճաաթ էյլէ-մէլի տիրլէր :

Ահ : ճէմաաթըմըղըն պու թարիգտէ սիւրաթլա իլէրի կիթտիյինի կէօրմէք պիզիմ իչիւն նէ՛ գատար մուճիպի մէմնունիյէթ օլաճագ տըր : Պու Ս . Խոր-հուրդ հէր կիւն Ս . Սեղանըն էթրաֆընը իհաթա իտէն , հէր կիւն Ս . Հաղոր-դութիւն ալան ալիլէ էֆրատը իւզէրինտէ նէ՛ պէօյիւք վէնէ՛ կիւզէլ թէպէտ-սիւլաթ հուսուլա կէթիթէպիլմէք տիր : Պունլար Յիսուսը տայիմի սուրէթտէ քէնտի արալարընտա պուլընտըրաճագ , Յիսուս հէր վազըթ պունլարըն էօմրիւ իչինտէ հազըր օլաճագ , Յիսուս պունլարա տօթլըգ վէ բէհպէրլիք իտէճէք տիր :

Ֆազ . Ժողովրդապետլէրէ պու Մեծ-Պահք իչինտէ իչպու Կոնդակը բարչա բարչա օգոււմալարընը , ճէմաաթա թէֆսիր իթմէլէրինի վէ չօճուգլարըն գա-թօլիք պիր թէրպիյէ ալմալարը սայէսինտէ , ճէմաաթըմըգ իչինէ բուհանի , ազիզ էօմրիւ կիրտիրմէյէ ճէհտ ու դայրէթ իթմէլէրինի էմր ու թէնպիհ իտէրիզ :

Իշթէ պիզիմ պու արգոււմըղըն մէվգիի ֆիլիլէ չըգապիլմէսի իչուն հէր կիւն նալայըգ տուալարըմըգ պարկեհաը Իլահիյէ բէֆ իտէր վէ սիզին իչիւն ճէնապը Հագգտան բուհանի վէ ճիսմանի հէր տիւրլիւ նիմէթ թէմէննի էյլէ-րիզ : Վէ քեաֆֆէնիզէ տէ Բէտէրին , Էվլատըն վէ Ազիզ Բուհըն իսմիլէ Հայ-րապետական Օրհնութիւնլարըմըգը իհսան էտէրիզ . Ամին :

Տեղապահքէ, Պէյօղլու Կաթողիկոսարանըմըգսան, Բաթրիգլիյիմիզին
սեօրսիննիւ սեմեսինսե, 1914 Փետր. 21է քահրիւր օլըմըգ սըր:

† ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԳ.

Կ. ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԴԵՌՈԳ Ծ. Վ. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Կ. ՊԱՏՐԻԱՐԻԱԿԱՆ ԴԻԻԱՆԱՊԵՏ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ .— Թուրքիոյ համար տա-
րեկան՝ 40 դհկ . արծ . վեցամսեայ՝ 20 .— մէկ թիւ՝ 1 դհկ .— Արսասահ-
ման տար . Յր . 10 . վեցամս . 5 .— Վճարմունք կանխիկ են :

ՀԱՍՏԷ .— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5 . Պայրամ փողոց 5, 4 .

Պոյն:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ .— 1.— Արձագանգ կը հրատարակուի
Շաբաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտաւորեալ չէ ան-
պատճառ կամ նոյնութեամբ հրատարակել իրեն զրկուած ու է
յօդուած: 3.— Կեղծանունով զրկուած յօդուածներու հեղինակը
կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել խմբագրապետին:
4.— Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: 5.— Յօդուածներու
ձեռագիրները պէտք է զրուած ըլլան թուղթին մէկ կողմը մի-
այն: 6.— Ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւնք
կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է
անհրաժեշտ երկու դահեկանի նամակադրոշմ ի միասին զրկել:

Տարր . Սկզբունք Քրիստ . Վարդապետութեան . դին 2 դհկն .:

Տէր Կոմիտաս Քահանային վարքը . դին 5 դհկն .:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ . 5: Տպարանս ըստ ամենայ-
նի ճշիւ և ի վիճակի է որ և իցէ տպագրական գործոց համար: Կը տպուին ամեն տե-
սակ ծանուցմունք, գիրքեր, տետրներ, հրաւիրագիրներ, քարտեր, քարդ-ատրէժներ,
մահազդներ, եւն . Գիւնըրը անմրցելի կերպով աժան են: Գեղեցկագիտական ճա-
շակի և տպագրական մաքրութեան կողմէ յաճախորդները անտարակոյս գոհ պիտի
ընան:

WIENER BANK-VEREIN

FONDÉ EN 1869

Capital entièrement versé 130.000.000 de couronnes

Réserves: 40.000.000

SIÈGE CENTRAL à VIENNE: I. Schottenring

SUCCURSALES EN AUTRICHE-HONGRIE

Agram, Amstettén, Aussig, Bielitz-Biala, Bozen, Bruenn, Budapest, Budweis, Czernowitz, Friedek-Mistek, Graz, Innsbruck, Jägenndorf, Karlsbad, Klagenfurt, Krakau, Lemberg, Marienbad, Meran, Oest, Nowosielitza, Pardubitz, Pilsen, Prag, Prossnitz, Przemyśl, Salzburg, St. Poelten, Tarnow, Teplitz, Tèschen, Villach, Wr. Neustadt, Zwittau.

SUCCURSALES EN TURQUIE:

Constantinople et Smyrne.

La Succursale de Constantinople (avec Siège de Galata, Place du Pont de Karakeuy et Agences à Stamboul, Péra et Scutari) fait toutes opérations de banque, telles que:

Avances en Compte-Courant nanties par des titres ou des effets de commerce.

Avances sur Marchandises.

Achat et vente de change sur l'Etranger.

Escompte d'effets de commerce.

Emission de chèques, et de lettres de crédit.

Ordonnancements télégraphiques sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement d'effets sur la Turquie et l'Etranger.

Encaissement de coupons, d'obligations amorties ou favorisées aux tirages.

Ouverture de Comptes-Courants, ainsi que d'accréditifs simples et documentaires.

Exécution d'ordres de Bourse.

Garde de valeurs publiques etc. etc.

Caisse d'Epargne.

Locations de coffre-fort.